

VAINAJAN ULKOISEN TARKASTUKSEN TEKEMINEN

Poliisin tukidokumentti vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen

Mikko Kivistö

5/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Mikko Kivistö	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen	Julkinen
Ohjaajat	Opinnäytetyön muoto
Olavi Kujanpää ja Jani Peltola	Toiminnallinen opinnäytetyö
Tiivistelmä	
<p>Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössäni kerron vainajan ulkoisesta tarkastuksesta, toiminnasta tapahtumapaikalla sekä yleisesti poliisin suorittamasta kuolemansyyntutkinnasta. Työni produktina toimii A4-sivun kokoinen tukidokumentti; Vainaja Checklist.</p> <p>Vainaja Checklist sisältää selkeät vaiheet vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen, tapahtumapaikalla toimimiseen sekä taulukon ruumiin muutosten kehittymisvaiheista. Mukana mahtuu myös ensisijaiset- ja pysyvät kuolemanmerkit, jotka on listattu ylös helpottamaan kuoleman havainnointia.</p> <p>Yksi poliisin tehtävistä on kuolemansyyntutkinta, johon kuuluu vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen. Ulkoiseen tarkastukseen kuuluu vainajan ruumiin perusteellinen tarkastaminen, jonka tarkoituksena on poissulkea mm. rikoksen mahdollisuus.</p> <p>Koen vainajan ulkoisen tarkastuksen yhdeksi poliisin tärkeäksi tehtäväksi ja olen kehittänyt ytimekkään tarkastuslistan, jonka tarkoitus on toimia poliisin tukidokumenttina näillä tehtävillä.</p> <p>Omien kokemusteni lisäksi olen hankkinut aineistoa haastattelemalla kolmea eri poliisia, joilla on kokemusta kuolemansyyntutkinnallisista asioista. Näiden lisäksi käytän opinnäytetyöni aineiston tukena kirjallisuutta sekä muita tutkittuun tietoon perustuvia lähteitä.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
50 + 3 liitesivua	toukokuu 2020
Avainsanat	
kuolemansyyntutkinta, kuolema, vainaja, ruumis, ulkoinen tarkastus, tukidokumentti	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	3
1.1 Opinnäytetyön taustat.....	3
1.2 Opinnäytetyön tarkoitus	4
1.3 Aikaisemmat opinnäytetyöt.....	5
1.4 Aiheen rajaus	6
2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA.....	7
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	7
2.2 Aineiston hankinta.....	8
2.3 Haastateltavien valinta ja toteutus	8
2.4 Eettisyys	9
3 KUOLEMA.....	10
3.1 Kuolemansyyt Suomessa.....	10
3.2 Primaariset ja sekundaariset kuolemanmerkit	11
3.3 Kuolleeksi toteaminen	12
4 POLIISIN TOIMET	13
4.1 Laki kuolemansyyn selvittämisestä.....	13
4.2 Miten poliisi saa tiedon kuolleesta henkilöstä.....	13
4.3 Onko poliisin tehtävä.....	14
5 KUOLEMANLUOKAT	16
5.1 Luonnollinen kuolema.....	16
5.2 Onnettomuudet ja tapaturmat	17
5.3 Itsemurha	18
5.4 Rikos.....	19
6 KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISESTÄ	21
6.1 Yleisesti kuolemansyyn selvittämisestä	21
6.2 Kuolinajan arviointi ja toimet tapahtumapaikalla	23
7 VAINAJAN ULKOISEN TARKASTUKSEN TEKEMINEN	25
7.1 Yleisesti ulkoisesta tarkastuksesta.....	25
7.2 Valokuvaaminen.....	26
7.3 Vainajan henkilöllisyys	27
7.4 Löytäjän tiedot.....	27
7.5 Löytöpaikan havainnointi.....	28
7.6 Kuolonkankeus	29
7.7 Vainajan riisutus.....	30
7.8 Jäähtyminen.....	31
7.9 Lautumat.....	31

7.10 Ulkoiset vammat.....	32
7.11 Mätäneminen	33
7.12 Kuolinajan arviointitaulukko.....	34
8 PRODUKTI	34
8.1 Produktin esittely ja tulevaisuuden mahdollisuuksia	34
8.2 Käyttökokemuksia.....	35
9 HAASTATTELUT	37
9.1 Yhteenveto Lounais-Suomen poliisien haastatteluista.....	37
9.2 Yhteenveto Leppilahden haastattelusta	40
10 OPINNÄYTETYÖSTÄ	43
10.1 Itsearviointi.....	43
10.2 Julkisuus	44
10.3 Lähdekritiikki	44
LÄHTEET	46
LIITTEET.....	50

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön lukemalla lukija saa käsityksen siitä, mitä on kuolemansyyntutkinta. Työssäni kerron kuinka poliisi suorittaa vainajalle ulkoisen tarkastuksen ja miten se tehdään. Työni kertoo myös kuoleman havainnoimisesta. Mukaan olen koonnut myös mielenkiintoisia tilastotietoja Suomesta. Työni on suunnattu etenkin poliisin ammatissa työskenteleville.

1.1 Opinnäytetyön taustat

Täytyy aluksi myöntää, että minulla oli vaikeuksia keksiä mielekäs aihe opinnäytetyölleni. Aiheeni kuitenkin löytyi nopeasti, kun aloitin Poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelujakson Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Siellä työharjoitteluni alkoi rikostutkinnalla. Harjoitteluni alkoi vauhdikkaasti tapahtumarikkaan kesän ansiosta. Jo ensimmäisien työviikkojeni aikana jouduin peräti neljälle tapahtumapaikalle, missä joku oli kuollut. Kaikki tapahtumat olivat surullisia ja henkisesti raskaita kokemuksia. Kuitenkin näin jälkikäteen ajatellen kuolemansyyntutkinnasta kiinnostuneena voin sanoa, että pääsin mukaan näille tehtäville, sillä niiden avulla löysin mielekkään aiheen omalle opinnäytetyölleni ja opin paljon kuolemansyyntutkinnallisia asioita.

Halusin tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusin siitä jäävän käteen myös jotakin hyödyllistä. Niinpä päätin kehittää A4-kokoisen produktin poliisille, jonka he voivat ottaa mukaan tukidokumentiksi tehtävälle, jossa ollaan tekemisissä vainajan kanssa. Vainajan ulkoista tarkastusta suorittava poliisi voi hakea lyhyen tukidokumentin avuksi tarkempaa tietoa tästä opinnäytetyöni varsinaisesta kirjallisesta osuudesta.

Lisäksi haluan vielä sanoa, että vaikka virallisesti sanalla ”poliisi” tarkoitetaan koko organisaatiota ja poliisimiehellä yksittäistä poliisin virkahenkilöä, niin tässä toiminnallisessa opinnäytetyössäni kutsun kuitenkin molempia poliisiksi, koska se on luontevampaa. Tapauskohtaisesti lukija varmasti kuitenkin ymmärtää kumpaa kussakin tilanteessa tarkoitan.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Kuolema koskettaa meistä varmasti jokaista, joten siksi vainajaa tulee aina kohdella kunnioittavasti. Tällä on myös iso merkitys vainajan omaisille ja muille läheisille. Mielestäni kuolemansyyntutkinta on yksi poliisin tärkeimmistä, mutta samalla yksi arvostetuimmista työtehtävistä. Opinnäytetyöni on suunnattu poliiseille, jotka suorittavat kuolemansyyntutkintaa ja ovat tekemisissä vainajien kanssa. Opinnäytetyöni tarkoitus on helpottaa sekä tukea poliisin tekemiä kuolemansyyntutkinnallisia toimenpiteitä tapahtumapaikalla ja auttaa havainnoimaan kuolema. Työstäni on myös hyötyä esimerkiksi ilmoitusta kirjattaessa.

Kuolemansyyntutkinta ja etenkin vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen on tarkkaa tekemistä ja vaatii järjestelmällisyyttä. Erilaisten asioiden kirjaaminen ylös on tärkeää. Tämän tarkastuslistan avulla vainajan ulkoista tarkastusta suorittava poliisi osaa ja muistaa varmasti havainnoida vainajasta oikeita asioita ja analysoida niitä. Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen tapahtumapaikalla on yksi sellainen asia, mitä ei voida tehdä enää jälkikäteen uudelleen.

Koska Suomessa suoritetaan paljon lääketieteellisiä tai oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia, on erityisen tärkeää, että poliisi selvittää ne olosuhteet, jotka liittyvät vainajaan sekä tämän löytöpaikkaan. Poliisin tärkein tehtävä on kuolinpaikalla sulkea pois rikoksen mahdollisuus, sekä selvittää kuolemaan johtaneet syyt. Lääkäri toteaa aina kuoleman ja selvittää tarkemman kuolinsyyn. (Leppilahti 2020).

Opinnäytetyöni produktiksi syntyi A4-kokoinen tarkastuslista; Vainaja Checklist, joka sisältää:

- Asiat, joita poliisin tulee tarkastaa vainajasta, vainajaa käsitellessä.
- Asiat, joita poliisin tulee tehdä ja selvittää tapahtumapaikalla.
- Taulukon ruumiin muutosten keskimääräisistä muutoksista ajan kuluessa.
- Listat primaarisista ja sekundaarisista kuolemanmerkeistä.

Primaaristen ja sekundaaristen avulla tarkastuslistan käyttäjä voi helposti päätellä onko vainajaepäilty vielä kenties pelastettavissa. Vainaja Checklist on tulostettavista sitä työssä tarvitseville.

En halunnut, että tarkastuslistani jäisi vain omalle työharjoittelupaikkakunnalleni pyörimään, joten jo alusta alkaen tavoitteeni työni hyödyllisyydestä olivat kohtuullisen korkealla. Ajattelin, että kokeneemmatkin poliisit voisivat myös halutessaan käyttää ja hyötyä tästä helposti mukaan tulostettavasta A4-kokoista tarkastuslistasta. Tarkastuslistani Vainaja Checklist voisi olla myös tulevaisuudessa ladattavissa mobiilipokelle. Mobiilipokesta kerron myöhemmin lisää sivulla 35.

Ennen kaikkea tarkastuslistani sopii erinomaisesti nuoremmalle konstaapelille työharjoittelujakson tueksi niille tehtäville, jossa ollaan tekemisissä vainajan kanssa. Ensimmäiset kuolemansyöntutkintaa vaativat tehtävät voivat olla jännittäviä sekä haasteellisia poliisin työtä aloittelevalle.

1.3 Aikaisemmat opinnäytetyöt

Ammattikorkeakoulu-tasoisia opinnäytetöitä on tehty paljon ennenkin, etenkin liittyen kuolemansyöntutkintaan, johon tämä minunkin opinnäytetyöni tavallaan liittyy. Tämä minun opinnäytetyöni on kuitenkin rajattu käytännössä ruumiin, eli vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen ja tapahtumapaikan havainnoimiseen. Kerron kuitenkin myös yleisesti kuolemansyöntutkintaan liittyviä asioita, koska ne tukevat opinnäytetyöni aihetta hyvin ja näin auttavat lukijaa ymmärtämään, miksi vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen on juuri poliisin tehtävä.

Valitessani oman opinnäytetyöni aihetta tarkistin, ettei samasta aiheesta olisi aikaisemmin laadittu opinnäytetöitä. Theseus- palveluun tallennetaan Suomen ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä sekä muita julkaisuja. Luin huolellisesti erilaisilla hakutermeillä kuolemaan sekä vainajiin liittyviä opinnäytetöitä palvelusta. Tämän lisäksi tiedustelin poliisiammattikorkeakoulun kirjaston henkilökunnalta sekä opettajilta muita mahdollisia kuolemansyöntutkintaan liittyviä töitä. Kuolemansyöntutkintaan liittyviä opinnäytetöitä oli tehty paljon erilaisia. Niitä oli tehty jopa myös päällystökurssilla. Oli laadittu mm. taskukirjan kokoisia oppaita liittyen kuolemansyöntutkintaan.

Theseus -palvelusta löytyi hakusanalla ”kuolema” pelkästään poliisiammattikorkeakoulussa julkaistuja töitä yhteensä 65 kappaletta. Kun hakusanaksi syötti ”kuolemansyöntutkinta” löytyy hakutuloksia 15 kappaletta. Suurin osa kuolemansyöntutkintaan liittyvistä töistä

keskittyy joko itse kuolemansyyntutkintaan, kuolinviestin toimittamiseen tai henkiseen jakamiseen kuormittavassa työtehtävässä. Hakutulokset haettu Theseus -palvelusta 28.04.2020.

Tässä muutama opinnäytetyö liittyen kuolemansyyntutkintaan:

- Crista Granroth, ”Onks se ihan varmaan kuollu?”, Poliisiammattikorkeakoulun AMK opinnäytetyö, 2017
- Sanna Järvinen, ”Miksi meidän tuonne pitää mennä, tuohan on joku vanhainkoti”: vanhustenhuoltoyksiköiden työntekijöiden kokemuksia kuolemansyyn selvittämisestä yhteistyössä poliisin kanssa Kotkan alueella, Poliisiammattikorkeakoulun AMK opinnäytetyö, 2018
- Teemu Haapala, ”Palokuolemat Helsingissä 2010-luvulla: Tutkimus kuolemaan johtaneista tulipaloista ja poliisin palosyyntutkinnasta”, Poliisiammattikorkeakoulun AMK opinnäytetyö, 2018
- Petri Hautala, Kuolemansyyntutkinnan kenttämuistio, Poliisin alipäällystökurssin opinnäytetyö

Lähde: Theseus, Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut.

Totesin tuolloin, että koko kuolemansyyntutkinta on aiheena jo melko kulunut. Aihe ja vaijajat kiinnostivat minua kuitenkin kovasti. Minun täytyi vain keksiä erilainen näkökulma ja samalla mielekäs aihe omalle työlleni. Kuitenkin selvittelyjen jälkeen huomasin, ettei vaijajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen liittyviä opinnäytetöitä ollut vielä varsinaisesti tehty. Olin kovasti kiinnostunut aiheesta ja onneksi sain sen lopulta lyötyä lukkoon oman opinnäytetyöni aiheeksi.

1.4 Aiheen rajaus

Jouduin rajaamaan opinnäytetyöni aihetta kohtuullisen paljon, sillä kuolemansyyntutkintaan liittyviä opinnäytetöitä on tehty paljon ennenkin. Eikä ihme, onhan aihe melko mielenkiintoinen. Päätin heti aluksi, että aiheeni tulee pysymään pitkälti ruumiin ulkoisen tarkastuksen tekemisessä ja tapahtumapaikalla toimimisessa, mutta samalla halusin kertoa myös asiaa kuolemansyyntutkinnallisista asioista, koska koin että ne tukevat hyvin aihettani.

Jouduin rajaamaan aiheitani hieman myös vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisen suhteen. Koska ruumiita voi olla paljon erilaisia, erilaisissa paikoissa, päätin jättää vesiruumiin ulkoisen tarkastuksen tekemisen kokonaan pois tästä opinnäytetyöstäni. Vesiruumiin tarkastaminen on hieman erilaista, joten opinnäytetyöni sisältöä voi soveltaa parhaiten muissa tapauksissa. Moni kuolee kotiin. Siksi keskityn eniten kohtuullisen normaaleissa olosuhteissa menehtyneiden vainajien ulkoisen tarkastuksen tekemiseen. Päätin pitää aiheeni sopivan tiiviinä, jotta saisin sopivan kokonaisuuden kansaan. Enkä toisin sanoen halunnut haukata turhan isoa palaa.

Ajattelin myös jossakin vaiheessa, että olisin suunnitellut kuolemansyöntutkintaan liittyvän ohjeistuksen omalle työharjoittelupaikalleni. Ymmärsin kuitenkin sen tosiasian, että tuolloin opinnäytetyölläni ei olisi ollut tulevaisuudessa niin paljon käyttöä. Minulle oli alusta alkaen tärkeää, että opinnäytetyöstäni olisi oikeasti apua poliisin työssä tulevaisuudessa. Mikäli olisin suunnitellut ohjeistuksen työharjoittelupaikalleni, olisi ohjeistusta käytetty varmaankin ainoastaan siellä jatkossa. En siis halunnut rajata aiheitani vain yhdelle poliisilaitokselle tai poliisiasemalle. Halusin, että ohjeistus soveltuisi käytettäväksi kaikkialle ympäri Suomen.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetöitä on tyypillisimmin kahdenlaisia: toiminnallisia- ja tutkimuksellisia opinnäytetöitä. Näiden opinnäytetyyppien oleellisimpana erona on se, että kehittämistyyppisessä, eli toiminnallisessa opinnäytetyössä luodaan joku lopputuotos, eli produkti, kun taas tutkimuksellisessa opinnäytetyössä tavoitteena on luoda uutta tietoa tavalla tai toisella. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9).

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja siihen kuuluu tuotos nimeltä: ”Vainaja Checklist”. Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisen oleelliset asiat ja valmistamaan käyttökelpoisen produktin kaikkien poliisien käytettäväksi.

Tarkoitukseni oli kehittää poliisille käyttöön soveltuva produkti, eli tuotos, joka auttaa poliisia toimimaan vainajan kanssa tapahtumapaikalla. Opinnäytetyöni tekovaiheeseen kuului kaksi prosessia, koska varsinainen produkti, eli tuotos sisältää tekstiä. Ensin kirjoitin

opinnäytetyön tekstiosan ja kehitin produktia. Lopuksi laadin vielä yhteenvedon produktin tarkemmasta valmistusprosessista. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 14).

2.2 Aineiston hankinta

Opinnäytetyöni aineiston hankinta perustuu kirjalliseen aineistoon, Internet-lähteistä hankittuun tietoon sekä haastatteluissa esille nousseisiin tärkeisiin asioihin ja pääpiirteisiin. Hankin aineistoa laajasti kirjallisista lähteistä ja internetistä löytyvistä luotettavista, uusimpaan tutkittuun tietoon perustuvista lähteistä. Tämän lisäksi olen hankkinut tietoa myös käytännönelämästä suorittamalla kaksi teemahaastattelua, jossa haastattelen kahta Lounais-Suomen poliisilaitoksella työskentelevää vanhempaa konstaapelia sekä Poliisihallituksessa työskentelevää poliisitarkastaja Antti Leppilahtea. Kaikki kolme haastattelua tuovat tukea aineiston luotettavuudelle ja luovat kattavan kokonaiskuvan aiheeni ympärille. Erityisesti produktin lopputulosta ajatellen halusin käyttää aineiston hankintaan erityisen paljon panostusta.

2.3 Haastateltavien valinta ja toteutus

Hankin tietoa opinnäytetyötäni varten myös haastattelemalla kolmea poliisia. Opinnäytetyöni tekoaikaan maailmalla vallitsee Covid-19-virus, jonka vuoksi opinnäytetyöni haastattelujen toteutus vaikeutui entisestään voimassa olevan poikkeuslain vuoksi. Aluksi tavoitteenani oli päästä haastattelemaan myös oikeuslääkärinä, jolta olisin saanut ainutlaatuista ja opettavaista tietoa poliisin ja oikeuslääkärin välisestä yhteistyöstä kuolemansyyn selvittämisessä. Vallitsevan tilanteen vuoksi oikeuslääkäri ei yksinkertaisesti ehtinyt vastaamaan haastattelupyyntöni. Näinpä jouduin keksimään toisia haastateltavia opinnäytetyötäni varten.

Haastatteluja oli vaikea saada sovituksi tällaisena aikana, mutta onnistuin lopulta haastattelemaan kahta vanhempaa konstaapelia Lounais-Suomen poliisilaitokselta puhelimen välityksellä. Molemmilta löytyi paljon kokemusta vainajien kanssa toimimisesta. Näiden lisäksi sain sähköpostitse yhteyden poliisitarkastaja Antti Leppilahden. Hän työskentelee Poliisihallituksessa rikostorjunnan toimintayksikössä. Kuolemansyöntutkinta on Leppilahden yksi sydämenasia.

Haastattelujen tavoitteena oli saada tietoperustaa opinnäytetyölleni sekä yhdessä keksiä parannusehdotuksia erityisesti opinnäytetyöni produktiin. Molemmat Lounais-Suomen

poliisilaitoksen konstaapelit halusivat pysyä anonyyminä haastatteluissa, joten haasteltavien tarkempia nimiä ei tässä työssä paljasteta.

Lounais-Suomen poliisien haastattelut toteutettiin siten, että puhelimen välityksellä käytävä haastattelu äänitettiin haastateltavan ollessa tietoinen asiasta. Olin suunnitellut muutaman kysymyksen valmiiksi haastateltavia varten, jotta pystyin olemaan varma, että kehittävää ja eteenpäin menevää keskustelua syntyisi. Kysymysten tarkoitus oli siis tukea haastattelun kulkua sekä aiheessa pysymistä. Näiden haastattelujen aikana kirjasin ylös syntyneet pääasiat sekä kohokohdat. Poliisitarkastaja Antti Leppilahden haastattelun toteutin sähköpostin välityksellä. Hänen kirjoittamansa vastaukset olivat todella kattavat ja mielenkiintoiset. Kerro lisää kaikista haastatteluista opinnäytetyöni sivuilla 37-42.

2.4 Eettisyys

Seuraavaksi käsittelemme työni produktin eettisyyttä. Vainaja Checklist-nimi saattaa kuulostaa ehkä vähän karulta. Nimi saattaa viitata myös ehkä hieman suoraviivaiseen tekniseen suorittamiseen, eikä niinkään hienotunteiseen toimimiseen, vaikka jokaista vainajaa käsitelläänkin varmasti aina hienotunteisuutta ja tarkkuutta noudattaen.

Tarkastuslistani Vainaja Checklist nimen tarkoitus on herättää lukijassa mielenkiintoa. Tällä tavoin koitan saada houkutelua produktilleni mahdollisimman paljon uusia käyttäjiä.

Produktini tarkoitus on tulla poliisille työkäyttöön, jonka vuoksi tarkastuslistasta on tehty mahdollisimman pelkistetty, teknistä suorittamista vastaava ohjeistus.

Vainajia on monenlaisia ja vieläpä monenlaisissa paikoissa. Tämän takia on erityisen tärkeää, että poliisi kiinnittää huomiota myös tapahtumapaikalla ympärillä oleviin ihmisiin. Tapahtumapaikalla on tarkoitus aina ensin jutella vainajan löytäneen tai muiden ihmisten kanssa. Alueen eristäminen on yksi tärkeä tehtävä myös, jottei ylimääräiset silmäparit pääse näkemään kaikkea. Vainajalle suoritettavat toimenpiteet ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niitä ulkopuolisten tarvitse nähdä. Yksityisyyden suojaaminen on tärkeää.

Vainajalle suoritettava ulkoinen tarkastus on tekninen suorite, joka suoritetaan aina kohtuullisen samalla tavalla, riippuen tietenkin vainajan kuolintavasta, sekä paikasta missä hän on. Vaikka opinnäytetyöni produktin nimi viittaa hieman tekniseen suorittamiseen, sen tarkoituksena on herättää mielenkiintoa, eikä aiheuttaa pahaa mieltä.

”Ihmisyteen kuuluu olennaisesti käsitys ruumiista henkilönä kuoleman jälkeenkin. Käsitys perustuu kulttuuriin, uskontoon ja jokaisen henkilökohtaiseen näkemykseen. Perustuslakiin kirjatun itsemääräämisoikeuden voidaan katsoa ulottuvan vainajan käsittelyyn. Tällä perusteella vainajaa tulee kohdella kunnioittavasti ja vainajan käsittelyssä tulee mahdollisuuksien mukaan noudattaa henkilön elinaikana esittämiä toiveita. Vainajan kohtelulla on merkitystä omaisille ja muille läheisille.” (Granroth 2017, 53).

3 KUOLEMA

Lain mukaan ihminen on kuollut, kun kaikki hänen aivotoimintansa ovat pysyvästi loppuneet ja kuoleman on todennut lääkäri. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteutamisesta 2 §).

Suomessa kuolee vuosittain noin 55 000 ihmistä. Suomessa kuoli vuonna 2008 yhteensä 49 094 ihmistä. Tilastokeskuksen uusimman tiedon mukaan vuonna 2018 Suomessa kuoli 54 523. Kuolleisuus on selvästi nousussa Suomessa. Samaan aikaan vuonna 2018 Suomessa syntyi elävänä yhteensä 47 577 lasta. Syntyvyys on puolestaan ollut laskussa viimeisen 10 vuoden aikana. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

3.1 Kuolemansyyt Suomessa

Yleisimmät kuolemansyyt voidaan jakaa seuraaviin kategorioihin; Verenkiertoelinten sairaudet, kasvaimet, dementia tai Alzheimerin tauti, tapaturmat, hengitysteiden sairaudet, alkoholiperäiset taudit, itsemurhat ja muut eri syyt. Alla olevassa taulukossa havainnoin vielä yleisimmät kuolinsyyt Suomessa. Tilastot ovat tilastokeskuksen uusimpia, eli vuodelta 2018. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

Tapaturma kategoriassa ei ole otettu huomioon alkoholimyrkytyksiä, vaan sellaiset kuolemantapaukset on laskettu ”alkoholista johtuvat syyt”- kategoriaan. ”Alkoholista johtuvat syyt”- kategoriaan on laskettu mukaan alkoholiperäiseen sairauteen sekä tapaturmalliseen alkoholimyrkytykseen kuolleet. Taulukosta selviää myös miesten ja naisten väliset tilastolliset erot. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

Taulukko yleisimmistä kuolemansyistä Suomessa vuodelta 2018:

	Yhteensä	Miehet	Naiset	%
KUOLLEITA YHTEENSÄ	54 523	27 182	27 341	100
VERENKIERTOELINTEN SAIRAUDET	18 827	9 547	9 280	35
KASVAIMET	12 902	6 883	6 019	24
DEMENTIA, ALZHEIMERIN TAUTI	10 120	3 273	6 847	19
TAPATURMAT	2 387	1 506	881	4
HENGITYSELINTEN SAIRAUDET	2 234	1 303	931	4
ALKOHOLISTA JOHTUVAT SYYT	1 683	1 269	414	3
ITSEMURHAT	810	618	192	1
MUUT ERI KUOLEMANSYYT	5 560	2 783	2 777	10

Tehnyt: Mikko Kivistö, Poliisiammattikorkeakoulu 2020. Lähde: Tilastokeskus.

3.2 Primaariset ja sekundaariset kuolemanmerkit

Primaarisilla kuolemanmerkeillä tarkoitetaan ensisijaisia kuolemanmerkkejä. Ensisijaisilla kuolemanmerkeillä tarkoitetaan hengityksen loppumista, sydämen toiminnan loppumista, kudostänteyden heikkenemistä, lihaksiston veltostumista, tunnottomuutta sekä heijasteiden puuttumista. Nämä tapahtuvat kuoleman hetkellä. (Valvira, Kuoleman toteaminen 2019).

Ainoastaan lääkäri pystyy toteamaan henkilön kuolleeksi primaaristen kuolemanmerkkien perusteella, kun kaikki primaariset kuolemanmerkit ovat selkeästi havaittavissa. Mikäli vain osa primaarisista kuolemanmerkeistä tapahtuu, voidaan henkilö vielä mahdollisesti pelastaa elvyttämällä. Tällöin on kyse ns. kliinisestä kuolemasta. Poliisin tuleekin osata erottaa primaariset ja sekundaariset kuolemanmerkit toisistaan juuri tästä syystä. (Kiiski 2009, 32).

Sekundaarisilla eli toissijaisilla kuolemanmerkeillä tarkoitetaan varmoja kuoleman merkkejä tai toisin sanoen pysyviä kuolemanmerkkejä. Mikäli sekundaarisia kuolemanmerkkejä

on havaittavissa, on kuolema pysyvää, eikä elvytystä tarvitse enää harkita. Sekundaariset kuolemanmerkit alkavat pääsääntöisesti heti kaikkien primaaristen kuolemanmerkkien jälkeen. Sekundaariset kuolemanmerkit ovat lautumat, kuolonkankeus, jäähtyminen, kuivuminen, hajoaminen sekä mätäneminen. Mikäli vainajaepäilystä löytyy sekundaarisia kuolemanmerkkejä, voidaan henkilö tunnistaa kuolleeksi. Tämän jälkeen poliisi aloittaa kuolemansyyntutkinnan. (Kiiski 2009, 33).

Normaalissa asuntokuolemassa voidaan sekundaaristen kuolemanmerkkien kohdalla puhua noin puolen tunnin aikaviiveestä. Tuossa ajassa esimerkiksi lautumat alkavat jo kehittyä. Lautumista sekä muista sekundaarisista kuolemanmerkeistä lisää omassa kappaleessa. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

3.3 Kuolleeksi toteaminen

Kliinisen kuoleman ja biologisen kuoleman ero on se, että kliininen kuolema ei ole vielä pysyvää. Biologinen kuolema taas tarkoittaa pysyvää ja peruuttamatonta kuolemaa. Vielä kliinisen kuoleman vaiheessa, voidaan ihminen pelastaa esimerkiksi elvyttämällä. Kiire on kuitenkin tuossa vaiheessa jo kova, koska tuossa vaiheessa henkilö on jo eloton. Vaikka sydän ja hengitys saatetaan saada palautumaan vielä parin kymmenenkin minuutin kuluttua, on keskushermosto jo todennäköisesti vaurioitunut siten, ettei siitä ole enää eri elintoimintojen ohjaajaksi. (Valvira, Kuoleman toteaminen 2019).

Yhteenvedona vielä se, että kliinisen kuoleman vaiheessa elvytys saattaa tuottaa tulosta, mutta biologisen kuoleman vaiheessa elintoiminnot eivät enää palaudu, koska elintoimintojen integraatio katoaa. Mikäli joku onnistutaan elvyttämään elottomasta tilasta, tarkoittaa se käytännössä sitä, että henkilö on hetken ollut kliinisesti kuollut. (Valvira, Kuoleman toteaminen 2019).

Lain mukaan kuolleeksi toteamisesta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa kuoleman toteamisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta).

Kuolema on todella monimutkainen prosessi, jota on vaikea ymmärtää, vaikka se saattaa kuulostaakin maallikon korvaan yksinkertaiselta. Keikkapaikoilla saattaa poliisi kohdata mitä tahansa. Poliisin on kyettävä tunnistamaan apua tarvitseva eloton ihminen kuolleesta.

Tämän takia erityisesti sekundaaristen kuolemanmerkkien tunnistaminen on ensisijaisen tärkeä taito ammattitaitoiselle poliisille. (Kiiski 2009, 31).

Opinnäytetyöni produktissa löytyy lista ensisijaisista kuolemanmerkeistä sekä pysyvistä kuolemanmerkeistä, joka auttaa poliisia havainnoimaan onko henkilö pelastettavissa vai joudutaanko aloittamaan kuolemansyyn tutkinnalliset toimenpiteet. Poliisin on pystyttävä havainnoimaan kuolema (Leppilahti 2020). Produktini helpottaa poliisia myös kuoleman havainnoimisessa.

4 POLIISIN TOIMET

4.1 Laki kuolemansyyn selvittämisestä

Erilaiset lait ja säännökset määrittelevät kuolemansyyn selvittämistä. Kuitenkin kaikista oleellisimmat asiat, etenkin poliisin näkökulmasta määritellään seuraavassa laissa: 1.6.1973/459 Laki kuolemansyyn selvittämisestä. Opinnäytetyöni tekoprosessin aikana sain tietää koulumme opettajalta, että laki on muuttumassa käytännönläheisempään suuntaan. Itse lakimuutoksesta en käsittele tässä opinnäytetyössäni, koska en tiedä koska laki on muuttumassa tai mitä muutoksia siihen on mahdollisesti tulossa. Tiedän kuitenkin kertoa, että etenkin kuoleman toteamiseen on tulossa muutoksia, jotka helpottavat käytännössä poliisin ja hieman lääkärienkin toimintaa. (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 1973/459).

Poliisi ei koskaan voi todeta kuolemaa. Tapahtumapaikalla poliisi havainnoi kuoleman, jotta vainaja voidaan siirtää sairaalaan, jossa lääkäri sitten toteaa kuoleman. Lakiin ei kuitenkaan ole vielä kirjattu poliisin roolia vainajan kuolleeksi havainnoijana, mutta tulevaisuuden näkymät vaikuttavat siltä, että sellainen on kyllä tulossa. Lakiin tulisi kirjata havainnoinnista oikein ja tarkasti. (Laitinen, Haukilahti, Goebeler & Kauppila 2012, 13).

4.2 Miten poliisi saa tiedon kuolleesta henkilöstä

Usein käytännönelämässä tapahtumat etenevät siten, että joku ensin löytää vainajan jostain ja ilmoittaa siitä hätäkeskukseen. Hätäkeskus tiedustelee oman kysymyspatteriston avulla sitä, voisiko löydetty epäilty vainaja olla vielä hengissä. Mikäli todetaan, että on olemassa mahdollisuus, ettei löydetty vainaja epäilty olekaan kuollut, hälytetään paikalle ensihoitoyksikkö. Ensihoitoyksikkö tarkastaa tilanteen ja arvioi tarkemmin onko kyseessä kuollut

henkilö. Mikäli ensihoitajat havainnoivat henkilön kuolleeksi sekundääristen kuolemanmerkkien perusteella, kutsutaan paikalle poliisi.

Mikäli jo epäillyn vainajan löytänyt henkilö osaa tarkoin havainnoida onko kyseessä varmuudella jo menehtynyt henkilö, kutsutaan paikalle suoraan poliisi. Tästä usein alkaa poliisin suorittama kuolemansyyntutkinta käytännössä.

Vaikka se on erittäin epätodennäköistä, on se myös kuitenkin aina mahdollista, ettei oletettu vainaja olekaan kuollut. Tämän takia myös paikalle saapuvan poliisin on osattava tunnistaa sekundääriset kuolemanmerkit.

Kun selvät sekundääriset kuolemanmerkit ovat havaittavissa, aloittaa poliisi vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisen. Melkein aina vainaja riisutetaan ja alaston ruumis tutkitaan kauttaaltaan. Samalla havainnoidaan kuolemanjälkeisiä muutoksia ja etsitään mahdollisia vammoja tai muita erityistuntomerkkejä (Rautaheimo 2019, 44). Tämän jälkeen vainaja siirretään hautausliikkeen mukana vainajien säilytyspaikkaan ruumishuoneelle. Poliisi huolehtii vainajan kuljetuksesta (Asetus kuolemansyyn selvittämisestä 10 §). Kaikilla poliisilaitoksilla on oma sopimus jonkun hautausliikkeen kanssa vainajien kuljettamista varten. Sairaalassa vainajien säilytystiloissa lääkäri käy toteamassa kuoleman. (Laitinen, Haukilahti, Gobelner ja Kauppila 2012, 14).

4.3 Onko poliisin tehtävä

Ammattitaitoisen poliisin on myös tiedettävä, onko vainaja tehtävän hoitaminen ylipäättänsä poliisin tehtävä. Kun tehtävä annetaan poliisin suoritettavaksi, suorittaa poliisi tehtävän arvioiden onko kyseessä mahdollisesti rikos. Toisin sanoen poliisi tekee arvion siitä, onko tarvetta oikeustieteelliselle ruumiinavaukselle, vai hoidetaanko kuolinsyyn selvittäminen lääketieteellisesti. (Poliisin sisäinen ohjeistus, POL-2018-9893).

Poliisilla on käytössään omia sisäisiä ohjeistuksia, mitkä ovat joko kokonaan salassapidetäviä tai ainakin osittain salassapidetäviä. Salassapitovelvollisuuden vuoksi opinnäytetyöni ei avaa yksityiskohtaisemmin poliisin sisäisten ohjeistusten sisältöä. Poliisi voi itse käydä katsomassa poliisin sisäisestä verkosta Sinetistä oman poliisilaitoksensa sisäisen ohjeistuksen kuolemansyyntutkintaan liittyen, mikäli sellainen omalta poliisilaitokselta löytyy.

Ainakin Lounais-Suomen poliisilaitoksella sekä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella on omat ohjeistuksensa kuolemansyyntutkintaa varten. Itse kävin nämä ohjeistukset tarkasti läpi ja huomioin oleelliset asiat työssäni, ilman että salassapidettävyyttä loukataan. Ohjeet löytyvät poliisin omista järjestelmistä hakusanoilla: ”Ensiapion toiminta kuolemansyyntutkinnassa”.

Poliisilain 6:4 § pykälässä kerrotaan näin: *”Poliisimiehellä on oikeus poliisitutkinnan suorittamiseksi päästä paikkaan tai alueelle, jossa tutkinnan kohteena oleva tapahtuma on sattunut, tarkastaa esineitä tai asiakirjoja, joilla voi olla merkitystä tutkinnan suorittamiselle, ja tehdä tutkinnan suorittamiseksi tarvittavia kokeita sekä ottaa tutkimuksia varten tarvittavia näytteitä.*

Lisäksi poliisilla on mahdollista tarkastaa muualla kuolleen henkilön asunto, esimerkiksi mahdollisten itsemurhaviestien varalta, jos voidaan perustellusti olettaa sillä olevan tärkeä merkitys asian selvittämisessä. Vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan pääseminen poliisitutkinnan suorittamiseksi edellyttää päällystön kuuluvan poliisimiehen määräystä.

Pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n mukaiset takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot on soveltuvin osin otettava huomioon asiakirjoja tarkasteltaessa. Toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.”

Koko valtakunnan kattavaa virallista yhteneväistä ohjeistusta ei ole olemassa, ainakaan vielä. Sellainen olisi hyvä saada nopeasti, sillä se edesauttaisi oikeudenmukaisuutta sekä ennen kaikkea toisi selkeyttä koko kuolemansyyntutkintaprosessiin (Granroth 2017, 36). Sellaisen ohjeen avulla voitaisiin linjata yhteneväisesti, milloin poliisi menee paikalle suorittamaan kuolemansyyn selvittämistä ja milloin ei. Vaikka yhteneväistä koko valtakunnan kattavaa ohjeistusta ei ole, on poliisilaitoksilla omia linjauksia sekä ohjeistuksia siihen, kuinka vainaja tehtävillä tulee toimia missäkin tilanteissa. Ohjeistukset eivät käytännössä eroa kauheasti toisista, mutta osa ohjeistuksista on yksityiskohtaisempia kuin toiset. Yksittäistä poliisimiestä voi auttaa tuon päätöksen tekemisessä esimerkiksi oman alueen kenttäjohtaja.

Käytännön elämässä nykyinen linjaus vaikuttaisi menevän siten, että mikäli vainaja on ollut saattohoidossa ennen kuolemaa, ei poliisin suorittamaa kuolemansyyntutkintaa tarvita, ellei kuolemaan liity rikokseen viittaavia piirteitä tai muita erikoisia seikkoja. (Poliisin sisäinen ohjeistus, 2020/2013/4591).

Sanna Järvinen kertoo opinnäytetyössään ”Miksi meidän tuonne pitää mennä, tuohan on joku vanhainkoti”, että lääkäritkään eivät välttämättä ole aina ehtineet ottaa kantaa siihen onko henkilö nyt saattohoidossa vaiko ei. Järvisen kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä on käytetty teemahaastattelua. Yksi haastateltava sairaanhoitaja oli kommentoinut asiaa mm. näin:

"Onhan meille kyllä viranomainen poliisikin monasti sanonut, että no ei me tulla, mitäs me siellä tehdään." (Järvinen 2018, 22).

Joka tapauksessa kaikki kuolemantapaukset tulee arvioida aina tapauskohtaisesti ja päätösvalta sekä vastuu on loppupeleissä poliisilla. Poliisi määrää suorittaako se kuolemansyyn-tutkinnan vaiko ei (Kiiski 2009, 60-61). Myös eri hoitotahoilla ja laitoksilla on olemassa omia ohjeistuksiaan, koska kuolemantapauksessa tulee paikalle soittaa poliisi ja koska ei. (Järvinen 2018, 21).

5 KUOLEMANLUOKAT

5.1 Luonnollinen kuolema

Luonnollisen kuoleman määritelmä: Luonnollisella kuolemalla tarkoitetaan käytännössä kaikkea muuta kuin onnettomuuden tai henkirikoksen seurauksena aiheutunutta kuolemaa. (Kiiski 2009, 31).

Täydellistä luonnollista kuolemaa, eli apoptoosi- solukuolemaa ei käytännössä ole olemassa. Apoptoosi- solukuolemalla tarkoitetaan sitä hetkeä, kun elimistön solut ovat tulleet aikajansa päähän. Ihmisellä tämä tapahtuu noin 130-vuoden iässä. Käytännössä kukaan ei pääse sinne asti, vaan kuolinsyiksi luetaan aina jokin muu, kuin vanhuus tai ns. apoptoosi. Voimme ajatella, että ihminen eläisi aina noin 130-vuotiaaksi asti, mikäli lääketiede pystyisi tätä ennen estämään kuoleman aiheuttavan taudin tai sairauden. (Terhokoti, luonnollinen kuolema).

Poliisin kuolemansyyn-tutkinnoista kuitenkin suurin osa on juuri näitä ns. ”luonnollisesti kuolleita”, eli niitä, jotka ovat menehtyneet jonkin muun kuin onnettomuuden tai rikoksen

seurauksena. Poliisin tärkeimpiä tehtäviä onkin tapahtumapaikalla selvittää, onko syytä epäillä rikosta vaiko ei.

Ns. ”Luonnollisia kuolemansyitä” on monenlaisia. Useimmat kuolevat jonkun sairauden tai taudin uuvuttamana. Verenkiertoelinten eri sairaudet sekä erilaiset kasvaimet ovat selkeästi yleisin kuolinsyy Suomessa. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

Tyypillisiä kotikuolemantapauksia tutkiessa poliisin on kohtuullisen helppoa edetä samantaisia toimintatapoja hyödyntäen. Suurin osa kuolemansyöntutkinnoista on ns. perinteisiä kotikuolemia ja sen takia poliisi pystyy käyttämään kohtuullisen samaa kaavaa tällaisissa kuolemansyöntutkintaa vaativissa työtehtävissä. Vaikka normaalilta vaikuttava kuolemansyöntutkintaa vaativa poliisitehtävä onkin aika rutiininomaista toimintaa, tulee aina muistaa poissulkea asioita, jotka voivat viitata johonkin rikokseen. Täytyy muistaa, että ruumiin ulkoisen tarkastuksen tekeminen tehdään lähes aina samalla tavalla, samoja asioita tekemällä ja tarkastamalla, ympäristötekijät huomioiden.

5.2 Onnettomuudet ja tapaturmat

Täällä kotimaassa tapaturmalliset kuolemat ovat neljänneksi yleisin kuolinsyy. Suurin osa näistä aiheutuu kaatumisen tai putoamisen seurauksena. Vuonna 2018 Suomessa kuoli tapaturmallisesti yhteensä 2387 ihmistä. Selkeästi suurin osa heistä, eli 89 % kuoli kotonaan. Suurin osa tapaturmallisesti kuolleista on keski-ikäisiä tai iäkkäämpiä. Tapaturmallista kuolemista noin 10 % tapahtuu tieliikenteessä ja vain 1 % tapauksista sattuu työpaikoilla. (Tuovi 2018).

Yleisimpiä onnettomuuden tai tapaturman aiheuttamia kuolemia ovat:

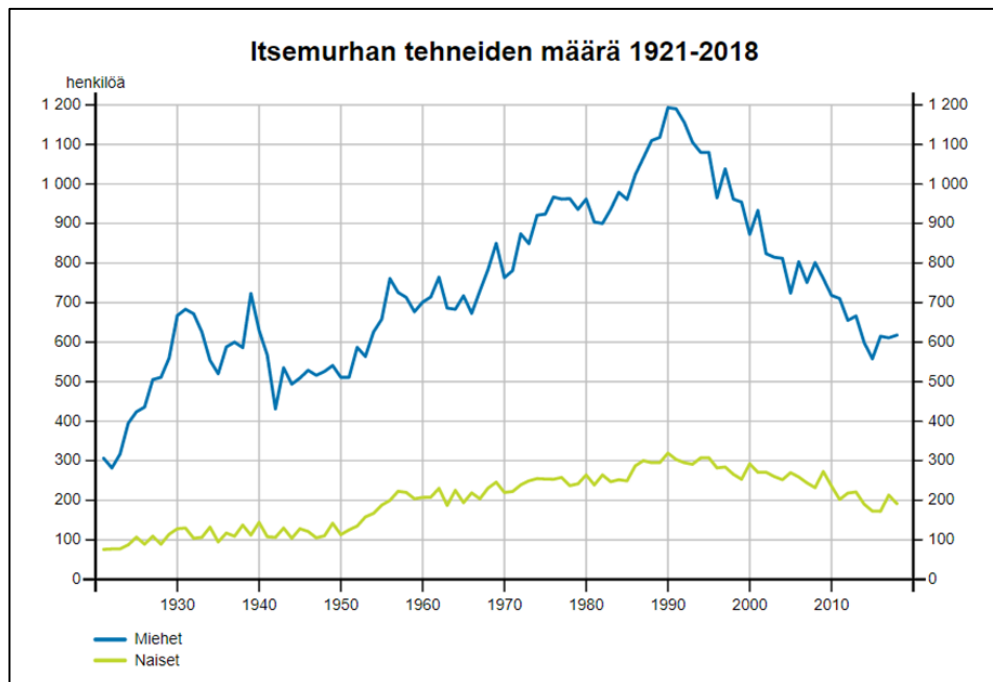
- Kaatuminen
- Putoaminen
- Myrkytyksestä johtuvat kuolemat
- Liikenneonnettomuudet
- Tukehtumiskuolemat
- Tulipalossa aiheutuneet kuolemat

Lähde: Tuovi 2018.

5.3 Itsemurha

Suomessa tehdään väkilukuun nähden todella paljon itsemurhia. Vuonna 2018 Suomessa tehtiin 810 itsemurhaa. Lukumäärä on vähentynyt, sillä vuonna 1990 Suomessa tehtiin peräti yli 1500 itsemurhaa. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

Miehet tekevät itsemurhia huomattavasti enemmän kuin naiset. Peräti kolme neljästä itsemurhan tehneistä oli miehiä. Etenkin nuorilla itsemurha on yksi keskeisimmistä kuolinsyistä. Tämä selittyy sillä, että nuorten kuolleisuus muutoin on vähäistä. (Tilastokeskus, Kuolemansyiden rakenne 2018).

Lähde: Findikaattori.fi - Itsemurhan tehneiden määrä 1921-2018.

Itsemurhan määritelmä: Itsemurhalla tarkoitetaan sitä, että henkilö on tieteen tahtoen toimint siten, että hän kuolee toimintansa seurauksena. Itsemurhan tehnyt ei ole nähnyt tilanteessaan muuta keinoa ulospääsyyn (THL 2013). Itsemurhalle voi olla useita syitä. Epäiltyä itsemurhaa tutkiessa on poliisin suljettava pois rikoksen mahdollisuus.

Olen joskus kuullut sanottavan, että ”Suomi on mielenterveysongelmien luvattu maa”. Ainakin näin poliisina voin todeta, että hyvin moneen poliisitehtävään liittyy mielenterveysongelmia.

Mielenterveysongelmat ovat yleisin syy siihen miksi joku päättää riistää hengen itseltään. Mielenterveysongelmiin taas liittyy usein päihdeongelmaa, etenkin nuorilla. Vanhemmilla ihmisillä itsemurhan syynä voi olla esimerkiksi parantumaton sairaus tai yksinäisyys. Tahallisuuden selvittäminen itsemurhilta vaikuttavissa tapauksissa ei ole aina helppoa.

Itsemurhaviesti on yksi itsemurhaan viittaavista seikoista. Samoin se, onko henkilö yrittänyt aikaisemmin itsemurhaa ja onko hän puhunut aikeistaan jollekin. Merkittävän suuri osa itsemurhan tehneistä on ennen itsemurhaa puhunut itsetuhoisista aikeista ja myös yrittänyt itsemurhaa aikaisemmin. (THL 2013). Vaikka itsemurhatapaukset ovat äärimmäisen surullisia, traagisia sekä paljon suuria tunteita herättäviä asioita on poliisin suorittaman kuolemansyyntutkinnan kannalta kuitenkin tärkeää puhuttaa vainajan lähipiiriä, kavereita tai vaikka mahdollisesti naapureita. Tämä on yksi osa-alue tutkintakokonaisuutta, jossa poliisi pyrkii selvittämään teon hetkisiä olosuhteita sekä motiiveja.

Vainajan ulkoisessa tarkastuksessa poliisin on erityisesti kiinnitettävä huomiota vainajan löytöasentoon sekä lautumiin. Ne saattavat kertoa siitä, onko ruumista siirretty tai käännetty kuoleman jälkeen. Tarkan dokumentoinnin tärkeyttä ei voi vähätellä tässä asiassa, koska se saattaa erottaa itsemurhan rikoksesta. (Kiiski 2009, 45-46).

5.4 Rikos

Vuonna 2018 Suomessa kuoli henkirikoksen kautta 68 henkilöä (Rikoksantorjunta, Henkirikokset 2018). Suurin osa heistä oli miehiä. Henkirikoksen määritelmä on Suomessa lyhyesti seuraava: ”Joka tappaa toisen.” Suomessa rikoslaisissa henkirikoksiksi luetaan tappo, murha, surma, lapsensurma ja kuolemantuottamus sekä joskus myös pahoinpitelyn ja kuolemantuottamuksen rikosnimikeyhdistelmiä. (Rikoslaki 21 luku).

Hyvin usein henkirikokseen löytyy selkeä motiivi, joskus motiivi on omalla tavallaan häilyvä ja joskus se saattaa jäädä kokonaan selvittämättä. Mikäli joku kuolee henkirikoksen kautta, on poliisin tärkeimpiä tehtäviä pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin selvittämään teon motiivi sekä ennen kaikkea se kuka tai ketkä ovat teon takana. Selkeästi suurin osa Suomen

henkirikoksista saadaan selvitettyä. On myös olemassa ns. selvittämättömiä henkirikoksia, jossa rikoksen tekijä käytännössä tiedetään, mutta tekoa ei ole toistaiseksi pystytty saada todistettua. Myös tämän takia on erityisen tärkeää, että poliisi suorittaa jo alkumetreillä oikeita, harkittuja ja ripeitä toimenpiteitä. On todettu, että henkirikokset niin kuin muutkin rikokset selviävät todennäköisemmin, mitä nopeammin oikeanlaisia toimenpiteitä saadaan suoritettua rikoksen selvittämisen kannalta.

Kun poliisi saa tehtäväkseen henkirikoksen tai epäillyn henkirikoksen, on partion ensimmäisiä tehtävistä eristää tapahtuma-alue riittävän kaukaa, sekä ottaa paikalla olevat henkilöt haltuun. On tietenkin varmistuttava myös siitä, että kyseessä on todella vainaja sekä samalla tehtävä arvio siitä, olisiko tämän pelastamiseksi vielä kenties tehtävissä jotakin. (Kiiski 2009, 42).

Joskus motiiviin viittaavia piirteitä saattaa löytyä myös vainajasta, kun suoritetaan ulkoista tarkastusta. Esimerkiksi mikäli vainajaa on selkeästi hakattu tarpeettoman monta kertaa, saattaa se kertoa siitä, että teko on tehty suurta vihaa vallinneessa tunnetilassa.

Tässä muutama asia, jotka on hyvä muistaa, mikäli on syytä epäillä rikosta:

- Alue tulee eristää riittävän kaukaa.
- Kutsu lisäapua tutkintaa varten.
- Valokuvia ja videokuvaa paljon, kattavasti joka paikasta.
- Tapahtumiin mahdollisesti liittyvien henkilöiden alustavat puhuttelut ja henkilötietojen ylös kirjaaminen.
- Vainajan vaatteita ei saa leikata irti vainajan yltä.

Lähde: Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020.

Mustelmat ja niiden värimuutoksia syntyy ainoastaan silloin, kun ihminen on elossa. Kuolleelle ei synny enää mustelmia, joten aina voidaan päätellä, että ne ovat syntyneet ennen kuolemaa. Myös palovainajan keuhkoista löytyvä noki on merkki siitä, että vainaja on ollut elossa vetäessään keuhkoihinsa savua. Tällaisia asioita poliisin on hyvä tietää, kun selvittää, onko kyseessä ollut tapaturma, onnettomuus tai mahdollisesti rikos. (Rautaheimo 2019, 174).

6 KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISESTÄ

6.1 Yleisesti kuolemansyyn selvittämisestä

Kuolemansyyn selvittäminen on joko poliisin tai lääkärin tehtävä. Lääketieteellisestä kuolemansyynselvittämisestä vastaa lääkäri. Poliisi puolestaan johtaa ja vastaa oikeuslääketieteellisestä kuolemansyynselvittämisestä. (Leppilähti 2020).

Lyhyesti:

Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus suoritetaan vainajalle, jos kuoleman on tapahtunut erityisissä olosuhteissa ja se vaatii poliisitutkintaa.

Lääketieteellinen ruumiinavaus suoritetaan vainajalle, mikäli lääkäri niin määrää tai omaiset sitä pyytävät.

Avausta ei välttämättä aina suoriteta, mikäli sille ei ole aihetta.

Lähde: Tilastokeskus, Kuolemansyyt.

Poliisi pyrkii selvittämään vainajan henkilöllisyyden, kuolemanluokan sekä suorittamaan vainajalle ulkoisen tarkastuksen kuolinsyyn selvittämisen helpottamiseksi. (Poliisin sisäinen ohjeistus, 2020/2013/4591)

Poliisi suorittaa kuolemansyyntutkinnan, mikäli kuolema on tapahtunut erikoisissa olosuhteissa tai jos kuolemansyy on vähääkään epäselvä. Käytännössä yleensä kuoleman voidaan olettaa olevan odotettu, mikäli menehtynyt on ollut saattohoidossa. Tällöin lääketieteellisestä kuolemansyynselvittämisestä vastaa lääkäri. (Goebeler & Kauppila 2018, 6).

Suomessa kaikki kuolemat rekisteröidään. Tämä on yksi sivistysvaltion tunnusmerkki. Kuolemansyitä selvittämällä kartoitetaan kansantauteja sekä selvitetään sitä, mihin täällä Suomessa kuolla. Näitä tilastoja ylläpitämällä voidaan tulevaisuudessa vaikuttaa ennaltaehkäisevästi erilaisiin kuolemiin. Esimerkiksi johonkin harvinaiseen sairauteen kuolleelle voidaan suorittaa oikeuslääkärin toimesta lääketieteellinen ruumiinavaus, mikäli se katsotaan

yleisen ja terveyden- ja sairaanhoidon kannalta tarpeelliseksi, koska siitä voi olla hyötyä sairauden tutkimiselle. Kuolemantapaukset selvitetään kattavasti ja luotettavasti. Tämä on kaikkien meidän etu, ja tärkeä osa koko kokonaisuutta. (Kiiski 2009, 15).

Kuolemalla tarkoitetaan elimistön toimintojen pysyvää pysähtymistä. Kun ihminen kuolee alkaa hajoamisprosessi välittömästi primaaristen kuolemanmerkkien jälkeen. Ihmisen kuollessa sydän pysähtyy, hengitys ja verenkierto loppuvat ja sekundääriset kuolemanmerkit ovat havaittavissa (Valvira, Kuoleman toteaminen 2019). Sekundaarisista kuolemanmerkeistä kerroin sivuilla 11-12.

Poliisi toimii tiiviissä yhteistyössä lääkärin kanssa kuolemansyyn selvittämisessä. Kuolemansyyn tutkinnasta annetussa laissakin lukee, että ”tutkinnassa on tarvittaessa käytettävä lääkäriä apuna.” (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 7 §).

Mikäli lääkäri havaitsee lääketieteellisessä ruumiinavauksessa epäilyttäviä asioita, on hän velvollinen ilmoittamaan niistä poliisille. (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 8 §).

Poliisilla on oikeus selvittää tarkasti kuoleman olosuhteet, tiedot vainajasta sekä ottaa selvää vainajan taustoista (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 14 §). On myös mahdollista, että lääkäri ja poliisi yhdessä käyvät jo tapahtumapaikalla selvittämässä näitä olosuhteita ja tietoja jo tapahtumapaikalla. Tämän jälkeen poliisin puolella jutun tutkinnanjohtaja tekee päätöksen siitä, tehdäänkö vainajalle oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus. Ruumiinavauksen suorittava oikeuslääkäri saa poliisilta poliisin kirjaamat tiedot, raportit ja muut materiaalit kuten esimerkiksi valokuvia tapahtumapaikalta. Tämä helpottaa oikeuslääkäriä, kun hän tutkii vainajaa ja selvittää tämän kuolinsyyn. Valokuva voi kertoa enemmän, kuin tuhat sanaa. (Leppilahti 2020).

Riippuen hieman poliisilaitoksista, mutta usein poliisi käy kasvotusten juttelemassa oikeuslääkärin kanssa vain, kun on kyse henkirikoksesta tai muuten erityisen epäselvästä kuolemantapauksesta. Tämän takia erityisen tärkeää, että poliisi kirjaa jo tapahtumapaikalla tarpeeksi laajat tiedot vainajasta, kun on kyseessä ”normaali” kuolemantapaus tai epäilty itsemurha. Oikeuslääkärit tarvitsevat myös poissulkevia tietoja sekä itsestäänselvyytenä pidettävien asioiden dokumentointia. Kuolemansyyn selvittäminen on melko pitkälle poissuljenta, joten myös sellaisten asioiden ylös kirjaaminen on tärkeää. (Kiiski 2009, 21).

Tämä on yksi niistä syistä, miksi haluan kehittää tästä aiheesta opinnäytetyöni sekä siihen liittyvän tuotoksen, joka auttaa poliisia vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisessä. Opinnäytetyöni auttaa poliiseja suoriutumaan keikkapaikalla mutkattomasti, ettei mitään oleellista jää unohtumaan.

6.2 Kuolinajan arviointi ja toimet tapahtumapaikalla

Kuolinajan arvioinnilla tarkoitetaan sitä, että pyritään jälkikäteen selvittämään vainajan tarkka kuolinaika mahdollisimman hyvin. Poliisi suorittaa jo tapahtumapaikalla kuolinajan arviointiin liittyviä toimenpiteitä, joita voivat olla mm. sekundaaristen kuolemanmerkkien silmämääräinen arviointi, postin tutkiminen, dosettien eli lääkeannostelijoiden tutkiminen, omaisten, työkavereiden, naapureiden- ja tuttujen jututtaminen, kauppakuittien tarkastaminen, viestivälineiden tietojen tarkastus, roskakorin ja jääkaapin tarkastaminen. Tällaisia toimenpiteitä suoritetaan yleensä tyyppillisissä asuntokuolemissa.

Asuntokuolemissa kuolinajan arviointia helpottaa se, mikäli vainaja löytyy tämän omasta asunnosta. Meistä moni kuolee kotonaan ja siksi tämä on myös yksi tyyppisimmistä vainajan löytöpaikoista. Jopa melkein 90% tapaturmallisista kuolemista tapahtuu kotona (Tuovi 2018). Tällöin myös kuolinajan arviointiin on käytettävissä monenlaisia sitä tukevia asioita ja yksityiskohtia. Tuoreissa tapauksissa sekundaarisista kuolemanmerkeistä voidaan päätellä jopa tuntien tarkkuudella vainajan kuolinaika. (Kiiski 2009, 47-48).

Asuntokuolemissa postia tutkimalla voidaan päätellä päivän tarkkuudella kuolinhetki. Suurimmalle osalle talouksista tulee lehtiä tai ainakin mainoksia. Näistä löytyviä päivämääriä tarkkailemalla voidaan päätellä mahdollinen kuolinpäivä. Mikä posteista on vielä nostettu pois postilaatikosta tai postiluukun alta lattialta? Näitä vertailemalla saadaan selville mahdollinen kuolinaika päivän tarkkuudella. (Kiiski 2009, 47-48).

Dosetin eli lääkeannostelijan tutkiminen antaa myös osviittaa kuolinajasta. Voidaan päätellä mm. milloin vainaja on viimeksi ottanut lääkkeet ja mitä lääkkeitä dosetti ylipäätensä sisältää. Mikäli vainaja löydetään asunnostansa, tulisi ehdottomasti tarkastaa myös potentiaaliset lääkkeiden säilytyspaikat. Mikäli lääkkeitä löydetään, tulee ne dokumentoida esimerkiksi valokuvaamalla. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

Vainajan löytänyttä tulee ehdottomasti jututtaa. Miten vainaja löytyi tai mikä suhde löytäjällä on vainajaan? Millaisia muita tietoja löytäjällä on? Yksinkertaisia asioita selvittämällä voidaan saada paljon arvokasta ja tärkeää tietoa kuolinsyyn tai kuolinajankohdan selvittämistä varten. Myös mahdollisia naapureita tai lähipiiriä on syytä tarpeen vaatiessa jututtaa. Tällaiset tiedot eivät kävele itsestään poliisin syliin, vaan ne on nöyrästi mentävä itse kysymään. (Kiiski 2009, 47-48).

Kauppakuitit ovat myös yksi tapa haarukoida kuolinaikaa. Kauppakuitteja voi löytyä vainajan asunnosta tai esimerkiksi vaatteiden taskusta. Kuiteista löytyvien päivämäärien ja kellonaikojen perusteella voidaan taas tehdä johtopäätöksiä. (Kiiski 2009, 47-48).

Viestivälineiden tietojen tarkastamisella tarkoitan matkapuhelimen sekä tietokoneen tai muun vastaavan laitteen tarkastamista. Mikäli kyseessä on henkirikos tai kuolemantapaus sisältää muuten outoja piirteitä voi poliisi takavarikoida vainajan matkapuhelimen tarkempia tutkimuksia varten. Tällöin matkapuhelimeen tai muuhun laitteeseen voidaan suorittaa poliisin toimesta laite-etsintä kuolemansyyn selvittämistä varten, mikäli voidaan olettaa, että etsinnällä saadaan mahdollisesti selvittämistä varten oleellista ja hyödyllistä tietoa. Kuitenkin normaalissa kuolemansyöntutkinnassa poliisi ei suorita matkapuhelimeen tai muuhun laitteeseen laite-etsintää. Poliisi voi normaalissa kuolemansyöntutkinnassa kuitenkin huomioida vainajan äylaitteen, eli matkapuhelimen tms. esimerkiksi kysymällä vainajan omalta, koska vainaja on viimeksi ollut paikalla esimerkiksi pikaviestisovellus WhatsApissa. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

Asuntokuolemista roskakorin sekä jääkaapin tarkastus ovat myös yksi perusjutuista, joita kuolemansyöntutkinnassa arvioidaan, kun on kyse kuolinajan arvioimisesta. Jääkaapin sisällön perusteella voidaan päätellä, kauanko vainaja on ollut kuolleena. Roskakorikin voi kertoa oman tarinansa. (Kiiski 2009, 47-48).

Kuolinajan arviointi on erityisen tärkeää etenkin henkirikostutkinnassa. Tuolloin mahdollisimman tarkan kuolinajan selvittämällä voi olla suuri merkitys. Haluan tähän lopuksi vielä korostaa ensipartion toimenpiteiden merkitystä erilaisilla vainaja keikoilla. Eri asioiden huolellinen ja kattava dokumentointi on erinomaisen tärkeää. (Leppilahti 2020).

7 VAINAJAN ULKOISEN TARKASTUKSEN TEKEMINEN

7.1 Yleisesti ulkoisesta tarkastuksesta

Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekeminen on yksi kuolemansyöntutkinnan vaiheista, jossa poliisi suorittaa jo vainajan löytöpaikalla vainajan ruumiille ulkoisen tarkastuksen. Ensin pyritään selvittämään vainajan sekä vainajan löytäneen henkilöllisyys. Itse ulkoisessa tarkastuksessa vainajasta tarkastetaan seuraavanlaisia asioita: ulkoiset vammat, lautumat, kuolonkankeus sekä jäähtyminen. Näiden lisäksi vainaja lähes aina riisutetaan alasti ja valokuvataan. Myös vainajan löytöpaikka valokuvataan ja ympäristö tutkitaan. Samalla selvitetään myös vainajan viimeisimpiä liikkeitä ja arvioidaan mahdollista kuolinaikaa. Tärkeintä on sulkea pois rikoksen mahdollisuus. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisessä tärkeimmät asiat ovat järjestelmällisyys sekä tarkka dokumentointi. Kun asioita tehdään järjestelmällisesti vaihe, vaiheelta on lopputulos selkeä ja varma. Järjestelmällisyydellä saadaan varmuudella tarkastettua kaikki oikeat asiat. Tarkastus on helppo suorittaa siten, että toinen konstaapeli tarkastaa vainajan, toisen samalla kirjaten asioita ylös. Vaikka poliisi ensisijaisesti suorittaa aina vainajan ulkoisen tarkastuksen on myös olemassa tietynlaisia tapauksia, milloin poliisi ei tätä tee. (Kiiski 2009, 45-46).

Poliisi ei välttämättä suorita vainajan ulkoista tarkastusta tapahtumapaikalla, jos:

- Vainajan löytöpaikalla on surevia omaisia.
- Löytöpaikka on sivullisten nähtävillä.
- On kyse liikenneonnettomuudesta.
- Ulkotarkastus ei ole mahdollista pahoin tuhoutuneen tai silpoutuneen ruumiin vuoksi.

Lähde: Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020.

Tällöin vainajan ulkoinen tarkastus suoritetaan vasta sairaalan tai terveyskeskuksen ruumishuoneella. Ulkoisen tarkastuksen tekemiseen poliisi käyttää tarvittaessa apunaan lääkäriä. Lääkärit ovat lain puolesta velvollisia avustamaan poliisia oikeuslääketieteellisessä kuolemansyönselvittämisessä. (Laki kuolemansyön selvittämisestä 7 §).

Vainajia voi olla monenlaisia monenlaisissa paikoissa. Tästä syystä jokainen vainaja on uniikki tapauksensa. Kun jokainen vainaja kertoo oman tarinansa, ei yhtä kiveen hakattuaan menetelmää ole. (Leppilähti 2020).

7.2 Valokuvaaminen

Tapahtumapaikalle jo saapuessa tulee ottaa heti valokuvia. Valokuvien tarkoitus on luoda selkeä käsityskokonaisuus myös tapahtumapaikalla käymättömälle tutkijallekin siitä, mitä tapahtumapaikalla on poliisin paikalle saapuessa nähty. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

Ensin tapahtumapaikalta tulee ottaa yleiskuvia. Yleiskuvalla tarkoitetaan kauempaa otettua valokuvaa tapahtumapaikasta tai alueesta. Dronea, eli miehittämätöntä ilma-alusta voidaan myös käyttää hyvien valokuvien ottamiseen. Esimerkiksi ulkona tapahtuneet kuolemaan johtaneet rikokset tai onnettomuudet voidaan valokuvata dronen avulla. Dronen avulla otetut valokuvat ovat selkeitä, tarkkoja ja niistä voidaan havaita myös jälkikäteen erilaisia yksityiskohtia. Dronella otettuihin kuviin on myös mahdollista yhdistää mm. erilaisia mittakaa-voja sekä selkälinjamittaus. Yleiskuvien jälkeen siirrytään lähemmäs vaiheittain, kohti tarkempaa tapahtumapaikkaa. (Erve 2019).

Vainajan tarkka valokuvaaminen on tärkeää. Vainaja tulee valokuvata löytymisasennossa jokaisesta mahdollisesta eri kulmasta. Täten voidaan myös jälkikäteen tarkastella, millaisessa asennossa vainaja oli poliisin paikalle saapuessa. Vainaja tulee myös riisuttaa ja valokuvata tarkoin, riisutettuna eri puolilta.

Vainajan ulkoisen tarkastuksen videoiminen on myös yksi suositeltava vaihtoehto, mikäli vainajaa on tutkimassa useampi konstaapeli. Yksi videoi, toinen suorittaa kauttaaltaan samalla selostaen koko ulkoisen tarkastuksen. Tämä on yksi tapa dokumentoida laadukkaasti ulkoinen tarkastus. (Kiiski 2009, 45-46).

Tapahtumapaikka tulee valokuvata kauttaaltaan mahdollisimman kattavasti. Videoinnin sijaan tai lisäksi tulee ottaa myös paljon lähikuvia eri puolelta vainajaa. Niitä tarkastelemalla myös oikeuslääkäri pystyy tekemään omia arvioita tarkempaa kuolinsyytä selvittäessä.

Tulevaisuudessa on mahdollista, että poliisi käyttää 3D -laserskannausta rikospaikoilla. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisilla olisi käytössä 3D -valokuvausmahdollisuudet erilaisten rikospaikkojen valokuvaamiseen. Tommi Juvonen on tehnyt vuonna 2018 Poliisiammatti-korkeakoulussa opinnäytetyön 3D -laserskannauksesta poliisin avuksi rikospaikkojen dokumentaatioon. Tämän tapahtumapaikan 3D -laser kuvauksen jälkeen tutkija voisi palata tietokoneellansa tapahtumapaikalle tarkastelemaan kaikkia mahdollisia yksityiskohtia. 3D -laserskannaus tekniikka on jo käytössä rikospaikkojen tarkkaa dokumentointia eli valokuvaamista varten mm. Amerikan eri osavaltioissa sekä Englannissa. (US police deploy 3D scanner to capture accidents and crime scenes 2014). Kuitenkin loppujen lopuksi tämän 3D -kuvaustekniikan käyttöönoton suurin este tällä hetkellä Suomessa on raha. (Juvonen 2018, 22).

Se on sanomattakin selvää, mutta valokuvia ei voi käytännössä ottaa liikaa ja jo yksi valokuva voi kertoa enemmän, kuin tuhat sanaa. Kaikille poliiseille haluan sanoa, että ottakaa niitä kuvia mieluummin liikaa kuin liian vähän. Mikään ei myöskään estä ottamasta videokuvaa tapahtumapaikalta.

7.3 Vainajan henkilöllisyys

Poliisin yksi tärkeä tehtävä on pyrkiä jo tapahtumapaikalla vainajan ulkoisen tarkastuksen yhteydessä selvittämään vainajan henkilöllisyys (Poliisin sisäinen ohjeistus, 2020/2013/4591). Henkilöllisyys voi selvittää esimerkiksi vainajan lompakosta. Usein miten vainajan löytänyt tuntee vainajan henkilökohtaisesti ja osaa heti kertoa poliisille kuka vainaja on. (Kiiski 2009, 44).

Yksi poliisin mahdollinen työkalu vainajan henkilöllisyyden selvittämiseksi on Vitja-Retu tuntomerkkirekisteri. Sieltä pystyy hakemaan erilaisia tuntomerkkejä hyödyntäen mahdollista vainajaehdokasta, toki olettaen, että vainaja on joskus rekisteröity kyseiseen poliisin rekisteriin. Tässä myös yksi syy siihen miksi poliisin olisi hyvä rekisteröidä mahdollisimman paljon ihmisiä pakkokeinolain puitteissa. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

7.4 Löytäjän tiedot

Laki kuolemansyyn selvittämisestä 5 luvun 14 § mukaan poliisilla on oikeus saada tietää vainajan kuolemaan liittyviä tietoja. Henkilö, jolla on vainajan kuolemaan jollain tavalla

liittyviä tietoja, on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan niistä poliisille, asianomaisen lääkärille tai muulle tutkintaviranomaiselle. (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 14 §).

Vainajan löytänyttä tuleekin pyrkiä puhuttamaan mahdollisimman tarkasti jo tapahtumapaikalla, vaikka tilanne saattaa olla surullisuutta täynnä. Löytäjältä tulee ottaa myös henkilötiedot ja puhelinnumero ylös, jotta poliisi voi tarvittaessa olla yhteydessä löytäjään myös jälkikäteen.

Tässä esimerkillisiä kysymyksiä, joita voi esittää vainajan löytäneelle henkilölle:

- Miten löysit vainajan?
- Mihin kellonaikaan löysit vainajan?
- Milloin vainaja on viimeksi nähty varmuudella elossa?
- Miten tunnet vainajan?
- Tiedätkö, kuka vainaja on?
- Oletko koskenut vainajaan?

Lähde: Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020.

Tietysti oleellisinta on kysyä tilanteeseen liittyviä oikeanlaisia kysymyksiä. Kaikki tapaukset ovat erilaisia ja niissä tulee aina kiinnittää erityisesti huomiota hienotunteisuuteen, sillä tunnelma tapahtumapaikalla on helposti aistikas.

7.5 Löytöpaikan havainnointi

Ympäristön, eli löytöpaikan havainnointi on yksi oleellisimmista asioista vainajan ulkoisessa tarkastuksessa. Vainajan löytöpaikan ympäristö on tutkittava tarkasti. Mikäli kyseessä on rikos, täytyy ympäristö eristää heti aluksi riittävän kaukaa. (Kiiski 2009, 42).

Ympäristössä on suoritettava myös tarkkaa havainnointia, oli löytöpaikka sitten asunto, julkinen paikka tai vaikka metsikkö. Etenkin asuntokuolemista on hyvä tarkastaa asunnon lukituksen tila. Ovatko ovet olleet lukossa vainajan löytöhetkellä? Millainen lukitus ylipäättään on? Tällaisilla havainnoinneilla on tarkoitus sulkea pois rikoksen mahdollisuus ja ne tulee kirjata myös ilmoitukseen (Kiiski 2009, 43). Löytöpaikan havainnot on syytä dokumentoida esimerkiksi valokuvaamalla. Asunnossa hyvä valokuvaaminen on riittävää, mutta

esimerkiksi ulkoa maastosta löytyneen vainajan lähiympäristö on hyvä kuvata vielä erikseen ylhäältä dronea käyttäen (Erve 2019).

Asuntokuolemista tulee tarkastella myös niitä olosuhteita mistä vainaja on löytynyt. Olosuhteita arvioimalla selviää, liittyykö tapaukseen mahdollisesti esimerkiksi lääkkeet, alkoholi, masennus, itsetuhoisuus, huumeongelma tms. Kun tällaisia asioita havaitaan ja kirjataan ylös, saadaan selville yleinen käsitys vainajan elämäntilanteesta.

Taustatietojen hankinta tukee vainaja ulkoisen tarkastuksen tekemistä. Tarkempi kuolinsyy selviää todennäköisesti oikeuslääkärin suorittamassa ruumiinavauksessa, mutta tarkempaan kuolemansyyn määrittelemiseen se ei anna syytä. Aina ruumiista ei voida todeta, onko kyseessä ollut itsemurha, tapaturma vai henkirikos. Johtolangat on kyettävä kasaamaan saatavilla olevista faktatiedoista. (Granroth 2017, 4).

7.6 Kuolonkankeus

Kuolonkankeudella tarkoitetaan sitä, kun kuoleman jälkeen kaikki lihasryhmät supistuvat äärimmilleen koko vartalon kankeudeksi jähmettämällä vainajan siihen asentoon missä hän oli kuolinhetkellään. Tällöin vainaja tuntuu kovalta ja todella kankealta. Lähtökohtaisesti tuoreissa tapauksissa se menee siten, että mitä kovempi kankeus sitä kauemmin vainaja on ollut kuolleena. (Tiede-lehti 2002).

Seuraavaksi kerron kuinka kuolonkankeus etenee normaalissa huoneenlämmössä:

- 2-4 tunnin kuluttua kuolemasta kuolonkankeus alkaa. Tällöin ruumis alkaa jäykistyä ja kovettua.
- 6-8 tunnin kuluttua kuolemasta kuolonkankeus on kangistanut koko lihaksiston. 10-14 tunnin kuluessa kuolonkankeus on ns. täydellinen, eli äärimmillään.
- Äärimmäinen kuolonkankeus kestää noin 10-14 tuntia ja tämän jälkeen kankeus alkaa poistua hiljalleen.

Lähde: Kiiski 2009, 38.

Kuolonkankeus poistuu ruumiista kokonaan noin 3-4 vuorokauden jälkeen. Kuolonkankeuden testaamisella arvioidaan kuolinhetkeä. Tämän takia vainajan ulkoisessa tarkastuksessa

tulee tarkistaa kuolonkankeus ja testata, onko se murrettavissa. Kuolonkankeus testataan vainajalta taivuttelemalla tämän niveliä. Kuolonkankeutta testatessa on suositeltavaa edetä järjestelmällisesti; leukanivel, kaula, sormet, ranne, kyynärnivel, olkanivel, varpaat, nilkka, polvi ja lonkkanivel. Vainajan ulkoisessa tarkastuksessa kuolonkankeus on helpointa suorittaa siten, että toinen partion jäsen testaa ja arvioi, samalla kun toinen kirjaa arviointitulokset ylös. (Kiiski 2009, 35).

7.7 Vainajan riisutus

Vainajat riisutetaan lähtökohtaisesti aina, jotta ruumiille voidaan suorittaa vainajan ulkoinen tarkastus. Riisutuksessa vainajalta riisutaan kaikki vaatteet sukkia ja alushousuja myöten. Ilman täydellistä riisutusta vainajasta on vaikea havaita lautumia, mätänemistä tai esimerkiksi ulkoisia vammoja. Mikäli vainaja on kuolonkankeuden vuoksi hankala riisuttaa, voidaan vaatteita myös tarvittaessa leikata saksilla pois vainajan päältä. (Kiiski 2009, 46).

Mikäli vainajan löytöpaikka on kovin julkinen ja sivullisten nähtävillä, poliisi ei voi välttämättä riisuta vainajaa lainkaan. Tällaisissakin tapauksissa on poliisin kuitenkin pystyttävä havaitsemaan mahdollisimman paljon erilaisia asioita, joista voidaan päätellä esimerkiksi mahdollinen kuolinhetki, kuolinsyy tai arvioimaan onko kyseessä mahdollisesti rikos. Vainajan löytyessä kovin julkiselta paikalta, tarkoittaa se käytännössä sitä, ettei vainaja todennäköisesti ole ollut kovinkaan kauaa vainaja. (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

On myös tapauksia missä vainajaa ei voida tai saa riisuttaa, jos vainajan ruumis on kovin tuhoutunut, esimerkiksi junan alle jääneet, mädäntyneet, vesiruumiit, paloruumiit, onnettomuuden tuhoamat uhrit tai tietynlaisissa tapauksessa, joissa syytä epäillä rikosta. (Kiiski 2009, 49).

Mikäli vaatteet ovat liimautuneet tai sulaneet ihoon palamisen tai pitkän vedessä olon takia, vaatteita on turha riisua. Riisutus tapahtuu tällöin vasta oikeustieteellisessä ruumiinavauksessa. Jos on syytä epäillä rikosta, vaatteet kuuluu aina jättää leikkaamatta. Tällöin ne tulee yksitellen riisua vainajan yltä ja taltioida omiin erillisiin taltiointipakkauksiin (Kiiski 2009, 42). Tapahtumapaikkoja ja vainajia on monenlaisia, joten siksi toimintatavatkin tulee miettiä aina tapauskohtaisesti.

7.8 Jäähtyminen

Vainajan jäähtyminen on yksi sekundaarisista kuolemanmerkeistä. Jäähtymisellä tarkoitetaan ruumiin lämpötilan tippumista. Jos vainajan lämpötila on ehtinyt tasaantua ympärillä olevaan lämpötilaan, ei vainajan lämpötilan mittaamisella ole enää väliä. Tämä tarkoittaa sitä, että vainajan lämpötila tulee mitata ainoastaan silloin, kun kyseessä on tuore vainaja, samalla huomioiden lämpötilan mittaamisen tarpeellisuus. Toisin sanoen, vainajalta mitataan lämpötila elohopeamittarilla noin 10 cm syvyydestä vainajan peräsuolesta silloin, kun on syytä epäillä rikosta ja vainaja on aivan hetki sitten kuollut. Kun ruumiin lämpötilaa verrataan ympärillä vallitsevaan lämpötilaan, voidaan arvioida kuolinhetkeä ruumiin lämpötilan alenemiseen perustuvia kuolinajan arviointimenetelmiä käyttäen. Arviointimenetelmässä on myös muistettava, että tulos riippuu vainajan ruumiinrakenteesta, vaateuksesta ja siitä onko vainajan vaatteet esimerkiksi märät. Näiden lisäksi tulee huomioida myös mahdolliset erilaiset ympäristötekijät, joita voi olla esimerkiksi huoneistossa auki oleva ikkuna. (Kiiski 2009, 35).

Lähes jokaisesta vainajasta voidaan kuitenkin todeta se, onko vainaja vielä kenties lämmin jostakin kehon osasta. Vainajan lämpötila voidaan todeta helposti kämmenellä kokeilemalla eri puolilta vainajaa. Vainajan lämpötilaa voi dokumentoida esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Klo 14.04 vainajan kädet olivat kylmät, mutta keskivartalo tuntui vielä hieman lämpöiseltä.” (Lounais-Suomen poliisien haastattelut 2020).

Lämpö karkaa luonnollisesti ensin pienimmistä ruumiinosista ja viimeisenä keskivartalosta sekä nivusista. Vainajan lämpötila riippuu kuitenkin paljon vainajan vaateuksesta sekä ulkoisista ympäristötekijöistä. Asuntokuolemista sisäilman lämpötilan arvioiminenkin on hyvä tehdä tietynlaisissa tapauksissa, mikäli se on kuolemansyyn selvittämisen kannalta oleellista ja merkittävää.

7.9 Lautumat

Lautumat ovat yksi sekundaarisista kuolemanmerkeistä. Ne alkavat kehittyä jo noin 30 minuutin jälkeen kuolemasta. Lautumilla tarkoitetaan kuoleman jälkeen ruumiin alapinnoille, kylkiin sekä kaulan sivuille muodostuvia sinipunaisia läiskiä ja muita ihon värimuutoksia. Lautumien muodostuminen johtuu siitä, kun verenkierto loppuu ja ihon pintahiussuonten veri laskeutuu painovoiman vaikutuksen ansiosta alas täyttäen ihon kaikki hiussuonet (Kiiski

2009, 33). Lautumat ovat väriltään sinipunaisia. Lautumat voivat kuitenkin olla myös hela-kanpunaisia, mikäli vainaja on kuollut häkämyrkytykseen. Kylmissä ja kosteissa olosuhteissa lautumien väri saattaa olla vaaleanpunertava. Lautumien väri ja koostumus tulee myös muistaa dokumentoida talteen valokuvaamalla sekä kirjoittamalla. (Nienstedt, Hänninen, Arstila & Björkqvist 2001, 598–599).

Mikäli vainaja on kokenut voimakasta verenvuotoa, on mahdollista, ettei lautumia muodostu ollenkaan tai ne ovat heikkoja. Näin voi tapahtua esimerkiksi silloin, kun ihmistä on puukotettu, hän on jäänyt junan alle tai hän on kokenut voimakasta sisäistä verenvuotoa, esimerkiksi aortan repeämisen vuoksi. (Kiiski 2009, 33).

Lautumia alkaa muodostua iholle kohtuullisen pian kuoleman jälkeen. Lautumat alkavat yhtyä läiskistä isommiksi alueiksi noin 2-3 tunnin kuluessa kuolemasta. Noin 9 tunnin kuluttua lautumat ovat täysin kehittyneitä (Nienstedt ym, 2001, 598–599). Mikäli ruumista koittaa siirtää tässä vaiheessa toiseen asentoon, eivät lautumat vaihda enää paikkaa alapinnoille, vaan ne säilyvät pitkälti niillä paikoilla mihin ne ovat muodostuneetkin. (Kiiski 2009, 33-34).

Vainajan ulkoista tarkastusta tehdessä tulee lautumat valokuvata lähikuvia ottamalla. Lautumia tulee myös testata painamalla niitä sormella (Rautaheimo 2019, 44). Mikäli sormella lautuma-aluetta painettaessa ihokapillaareissa olevat punasolut siirtyvät syrjään, jättäen hetkeksi ihoalueelle kalpean kohdan, voidaan todeta lautumien olevan poispainettavissa. Poispainettavuus on mahdollista noin 6-10 tunnin kohdalla kuolemasta. Tosin tämäkin on vaihtelevaa ja riippuu monesta eri tekijästä. Lautumat eivät ole enää poispainettavissa noin 12 tunnin kuluttua kuolemasta. Lautumat ovat tuolloin täysin kehittyneitä. Lautumat muodostuvat sellaisille ihoalueille, jotka eivät ole kosketuksessa mihinkään. Esimerkiksi selällään lattialla makaavan ruumiin selkäpuolelta voidaan erottaa lautumia tarkastelemalla esimerkiksi kynnyksen tai vaikka vaatteiden rypyjen aiheuttamia kuvioita (Kiiski 2009, 33-34). On tärkeää myös dokumentoida tarkasti vastaavatko lautumat vainajan löytöasentoa. Tätä tarkastelemalla voidaan päätellä, onko vainajaa siirretty kuoleman jälkeen.

7.10 Ulkoiset vammat

Vammoja voi olla monenlaisia. Niitä voi olla esimerkiksi: pistohaava, viiltohaava, ampuma-
haava, ruhjehaava, palohaava, rupi, mustelma, murtuma, hiertymä, naarmu, turvotus tms.

Ulkoisten vammojen tutkimisessa on järjestelmällisyys tärkeää, ettei mikään alue jää tutkimatta. Helppointa tutkiminen on, että aloitetaan vatsapuolelta ja sitten vaihdetaan selkäpuolelle, ylhäältä alaspäin siirtymällä vaihe vaiheelta. (Kiiski 2009, 45-46).

Ulkoisten vammojen etsimisessä saa olla tarkkana, sillä erityisesti mahdolliset neulanpisto-jäljet kiinnostavat oikeuslääkäreitä, koska ne viittaavat huumausaineisiin (Kiviniemi 2013, 27). Tarvittaessa myös se tieto on tärkeää kirjata ylös, ettei vainajasta löytynyt ulkoisessa tarkastuksessa minkäänlaisia jälkiä. Vainaja kuvataan, ja erityisesti vammoista tulee ottaa lähikuvat. Ulkoiset vammat saattavat viitata itsemurhan tai rikoksen mahdollisuuden olemassaoloon.

7.11 Mätäneminen

Ruumiin mätänemisen tunnistaa hajusta sekä vainajan ihon ulkoisista muutoksista. Mätäneminen alkaa asunto-olosuhteissa noin 48 tuntia kuoleman jälkeen. Aluksi mätäneminen on havaittavissa vatsan sivualueilla vihertävänä värinä. Seuraavaksi mätäneminen etenee muualle kehoon. Mätäneminen muuttaa ihoa kauttaaltaan vihertäväksi ja kellertävän violetiksi noin viikko kuoleman jälkeen. Tässä vaiheessa iholle alkaa muodostua myös nesterakkuiloita. Iho saattaa olla myös irtoileva. Reilu viikko kuoleman jälkeen mätänemiskaasut alkavat turvottaa ihoa sisältäpäin ja näin ruumis paisuu. Paineen seurauksena ruumiin suusta ja sieraimista alkaa valua mätänemisnestettä, joka voi muistuttaa vähän verta. Lopulta viikkojen kuluessa ruumiin ulkoiset muutokset jatkuvat. Vainajan hiukset putoavat ja ruumis paisuu kauttaaltaan tunnistamattomaksi. (Kiiski 2009, 36-37).

Usein pitkään mädäntyneitä vainajia löytyy kerrostaloasunnoista, koska etenkin vanhuksia asuu niissä paljon yksin. Huomiota herättävän mätänemishajun eteneminen rappukäytävään saattaa kestää yllättävänkin kauan.

Ympäristön lämpötilaan on myös tärkeä kiinnittää huomiota dokumentoimalla se ylös ulkoista tarkastusta tehdessä. Mitä korkeampi lämpötila, sitä nopeammin ruumis mätänee. Mitä kylmempi ilma, sitä kauemmin mätänemisessä kestää (Iltalehti, Uutiset 2018). Kaikki mätänemiseen viittaavat muutokset vainajassa tulee valokuvata ja kirjata ylös. (Kiiski 2009, 36-37).

7.12 Kuolinajan arviointitaulukko

Seuraavaksi alla havainnointitaulukko, jossa alla olevan aikajanan ylle on laitettu esiin lautumien, kuolonkankeuden sekä mätänemisen kehitysvaiheet. Kyseinen kaavake on suunniteltu antava ja kertoo vainajan muutoksista normaaleissa asunto-olosuhteissa. Kaavakkeen avulla voidaan arvioida, kuinka kauan vainaja on mahdollisesti ollut kuolleena. Kuolinajan arviointi on todellakin oleellinen osa, etenkin henkirikostutkintaa (Rautaheimo 2019, 174).

Taulukko ruumiin muutosten keskimääräisistä kehitysvaiheista normaaleissa olosuhteissa:

POIS PAINETTAVISSA	VAIHELEVAA						EI POISPAINETTAVISSA						LAUTUMAT
ALKAA	TÄYSIN KEHITTYNYT						ALKAA HÄVITÄ			POISSA	KUOLONKANKEUS		
							ALKAA			KEHITTYY ENTISESTÄÄN	MÄTÄNEMINEN		
2H	4H	6H	8H	10H	12H	20H	48H (2vrk)			96H (4vrk)			

Tehnyt: Mikko Kivistö, Poliisiammattikorkeakoulu 2020. Lähde: Kimmo K. Kiiski, Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa 2009.

8 PRODUKTI

8.1 Produktin esittely ja tulevaisuuden mahdollisuuksia

Produkti, eli toiminnallisen opinnäytetyöni tuotos on nimeltään Vainaja Checklist. Se koostuu tiiviistä, mutta kattavasta tarkastuslistasta, jossa on kaikki vaiheet vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen. Tämän lisäksi produktiin on eritelty tapahtumapaikalla suoritettavia toimenpiteitä, joita on hyvä ottaa huomioon, suorittaa ja tarkastaa. Vainajaan liittyvät asiat ja tapahtumapaikan toimet on listattu erikseen tuomaan selkeyttä. Monipuolisuutta produktiini tuovat myös sen alaosasta löytyvät kohdat, jotka ovat:

- Lista ensisijaisista- ja pysyvistä kuolemanmerkeistä auttaa poliisia havainnoimaan onko henkilö mahdollisesti pelastettavissa.
- Kuolinajan arviointia helpottava taulukko, esittelee lautumien, kuolonkankeuden sekä mätänemisen kehityksen vaiheet ihanteellisissa olosuhteissa.

Opinnäytetyöni produkti on perinteisen A4 -sivun kokoinen, jotta se on helppo ottaa mukaan tehtäväpaikalle.

Mobiilipokella tarkoitetaan tällä hetkellä poliisissa koekäytössä olevaa kenttäjohtojärjestelmän mobiiliversiota (Luopajarvi & Laine 2019, 3). Mobiilipoken yleistyessä näyttää tällä hetkellä siltä, että monet poliisit tulevat saamaan oman työpuhelimensa, joka mahdollistaa poliisin kenttäjärjestelmän, eli POKE:n käytön mobiilipäälaitteella, eli matkapuhelimella. Ensimmäiset mobiilipoket ovat tulleet koekäyttöön jo vuoden 2018 lopussa. (Luopajarvi & Laine 2019, 5).

Opinnäytetyöni produktia voitaisiin käyttää myös tulevaisuudessa näillä työpuhelimilla. Olen ajatellut markkinoida opinnäytetyöni produktia eteenpäin siten, että se voitaisiin joskus saada mobiilipokeen kaikkien ladattaviksi. Mobiilipokea käyttävä poliisi voisi ladata tämän Vainaja Checklistin omaan työpuhelimeseen ja aina tarpeen tullen käyttää sitä kätevästi työpuhelimensa kautta. Tällöin käyttäjän ei tarvitsisi tulostaa ylimääräisiä laminoituja papereita poliisiautoon tai haalarin taskuun.

Toinen tulevaisuuden vaihtoehto voisi olla esimerkiksi Google Lens:sin älykkään kamera-toiminnon hyödyntäminen. Tämä toimisi käytännössä siten, että tapahtumapaikalla vainajan ulkoista tarkastusta suorittavalla poliisilla olisi Google Lens:sillä varustetut Glass-älylasit päässä. Sitten Vainaja Checklist voitaisiin heijastaa älylasien pinnalle Google Lens:sin avulla. Näin ulkoista tarkastusta suorittava poliisi voisi suorittaa vainajalle ulkoisen tarkastuksen tarkastuslista esillä, ilman että hän koskeakaan tarkastuslistaan. Tämä voisi olla tarkastuslistan ”hands free”-versio. (Pitkänen 2019).

Mobiilipokella aukeava tai Glass-älylaseille heijastettava Vainaja Checklist on tulevaisuuden asioita. Kaikki tällainen on kiinni tietenkin rahasta. Tällaisia mahdollisia innovaatioita olen kehitellyt produktini tulevaisuutta ja mahdollista kehitystä ajatellen. Opinnäytetyöni tuotos liitteenä.

8.2 Käyttökokemuksia

Seuraavaksi kerron käyttökokemuksia opinnäytetyöni tuotoksen Vainaja Checklistin toimivuudesta. Tein tuotoksestani pilottiversion ennen työharjoitteluni valvonta- ja

hälytystoiminnan osajaksoa loppukesästä 2019. Olen jatkuvasti analysoinut tarkastuslistan toimivuutta ja miettinyt siihen koko ajan erilaisia kehittämismahdollisuuksia.

Olen pyrkinyt tarkastuslistani kanssa mahdollisimman rautalankamalliseen ja selkeään lopputulokseen. Jossakin alkuvaiheessa jo totesin, että mikäli tarkastuslista on sivuakin pidempi, ei kukaan jaksakaan lukea sitä. Niinpä olen pitänyt ohjeeni lyhyenä ja ytimekkäänä, jotta se ei pelottaisi uusia mahdollisia käyttäjiä pois sen laajuuden takia. En halunnut tehdä tarkastuslistasta liian monimutkaista tai aivan turhan yksinkertaistakaan.

Tarkastuslistan avulla epävarmempikin poliisi osaa havainnoida vainajasta oikeanlaisia ja oleellisia asioita. Vainaja sekä hänen omaisensa ansaitsevat kunniallisen ja asianmukaisen ulkoisen tarkastuksen. Tämä takia koen tarkastuslistani olevan erityisen hyödyllinen.

Ensimmäinen luonnos/pilottiversio vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen.

Tämän tarkastuslistan pilottiversioon tarkoitus oli toimia testikappaleena ja käytin sitä tositalteissa kuolemansyöntutkintaa vaativilla poliisitehtävillä.

Työharjoittelujakson aikana minun kohdalleni sattuneet tapaukset olivat melkein kaikki ns. perinteisiä asuntokuolemia. Mukaan mahtui pari vähän erikoisempaakin tapausta. Tosielämän käytännön kokemukset olivat kaikki ikäviä ja surullisia, mutta kuitenkin oppimiseni

kannalta erittäin arvokkaita minulle. Opin niistä paljon. Tämä näkyy myös produktini lopputuloksessa.

Esittelin tarkastuslistaani työkavereilleni sekä omalle harjoitteluohjaajalleni. Sain paljon palautetta listan toimivuudesta käytännössä sekä kannustuksia kehittämään produktiani eteenpäin. Tuntui siltä, että jokainen tällainen tehtävä opetti minulle paljon. Tarkastuslista ”Vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen”, sai lopulta nimekseen lyhyemmän, mielenkiintoa herättävän nimen: ”Vainaja Checklist”. Tämän nimen tarkoituksena on tosiaan olla mielenkiintoa herättävä, jotta muutkin poliisit ottaisivat tämän tukidokumentin käyttöönsä. Tarkastuslistani kehittyi vaihe vaiheelta ja kokemus kokemukselta, koko ajan valmiimmaksi sekä monipuolisemmaksi kokemusten sekä laajan tiedonhaun voimin.

9 HAASTATTELUT

Seuraavaksi kerron haastattelujeni tuloksista, joista kaksi toteutettiin puhelimen välityksellä sekä yksi sähköpostin välityksellä. Haastatteluista poimittiin oleellimmat ja keskeisimmät pääasiat sekä kohokohdat. Haastattelujen tarkoituksena oli pääasiassa selvittää vastaako kirjallinen aineisto käytännönelämän kokemuksia oikeasti. Analysoin haastatteluissa ilmi tulleita asioita ja avaan produktista saamaani palautetta. Opinnäytetyöni liitteissä on haastatteluissa käytetyt kysymyspatteristot.

Haastattelin myös poliisitarkastaja Antti Leppilahtea, joka vastasi todella kattavasti ja asiantuntevasti esittämiini kysymyksiin. Haastattelu käytiin sähköpostitse vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Olen kirjoittanut yhteenvedon Leppilahden haastattelussa ilmi tulleista asioista ja kohokohdista samaan tapaan kuin Lounais-Suomen poliisien haastatteluista.

9.1 Yhteenveto Lounais-Suomen poliisien haastatteluista

Haastateltava 1 on toiminut Lounais-Suomen poliisiasemalla vanhempana konstaapelina valvonta- ja hälytystoiminnan tehtävissä reilut 10 vuotta. Hän koki, että vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisessä yksi tärkeimmistä asioista on ympärillä olevien ihmisten huomiointi.

Puhuimme haastattelun aikana erityisen paljon perinteisistä asuntokuolemista. Haastateltava mainitsi, että vainajan asunnon tutkiminen on tärkeää. Yleensä oleellisin etenkin

oikeuslääkäreitä kiinnostavat asiat löytyvät vainajan lääkekaapista. Haastateltava kertoi, että ottaa aina kuvia vainajan mahdollisista lääkkeistä ja dosetista. Ne voivat kertoa paljon oikeuslääkärille, vaikka tavalliselle poliisille ne eivät sanoisi yhtikäs mitään.

Haastateltava 1 kertoi tietävänsä, että poliisien suorittamissa vainajan ulkoisissa tarkastuksissa saattaa olla valitettavasti hieman laadullisia eroavaisuuksia, mutta arveli kuitenkin kokonaisuudessaan poliisin tekevän hyvää ja laadukasta työtä kuolemansyyn selvittämisessä. Haastateltava 1 sanoi, ettei melkein koskaan suorita julkisella paikalla olevalle vainajalle ulkoista tarkastusta. Näissä tapauksissa vainajalle suoritettava ulkoinen tarkastus suoritetaan vasta sairaalassa tai ruumishuoneella.

Haastattelun aikana haastateltava 1 kuvaili toimenpiteitä tapahtumapaikalla seuraavasti: Tapahtumapaikalle saavuttaessa poliisin on ensin aina otettava tilanne haltuun ja eristettävä alue parhaallaan katsomallaan tavalla, tietenkin riittävän kaukaa. Yksi tapa etenkin julkisen alueen eristämiseen on käyttää näkösuojaa/lakanaa, jonka tarkoituksena on estää esimerkiksi tallennusvälineillä kuvaaminen tai muu vastaava poliisin työtä häiritsevä toiminta. Poliisilahan on oikeus takavarikoida esimerkiksi matkapuhelin henkilöltä, joka kuvaa tapahtumapaikkaa, jossa on esimerkiksi tapahtunut liikenneonnettomuus. Takavarikointi perustuu silloin siihen, että kyseinen toiminta häiritsee poliisin työtä. Mikäli neuvot, kehotukset ja käskyt eivät toimi, voi poliisi takavarikoida tallennusvälineen rikosentekovälineenä.

Haastateltava 2 on toiminut Lounais-Suomen poliisiasemalla rikostutkintayksikössä vanhempana rikostutkijana. Virkaikää hänellä on noin 3 vuotta. Hän koki tärkeimmäksi vainajan ulkoisessa tarkastuksessa järjestelmällisyyden. Se että kaikki asiat tehdään vaihe, vaiheelta on erityisen tärkeää, näin mitään oleellista ei pääse unohtumaan.

Haastateltava 2 kertoi, ettei poliisien suorittamissa vainajan ulkoisissa tarkastuksissa ole paljoakaan eroa. Joitakin eroavaisuuksia voi olla esimerkiksi rikostutkijoiden ja valvonta -ja hälytystoimintaa suorittavien poliisien välillä. Rikostutkijat saattavat kiinnittää huomiota enemmän yksityiskohtaisempiin asioihin, kun taas valvonta ja hälytystoiminnan puolella saatetaan helpommin keskittyä toisenlaisiin asioihin. Tietysti poliiseja on monenlaisia. Ehkä tämä opinnäytetyösi produkti auttaa tulevaisuudessa poliiseja todella toimimaan yhteneväisesti vainajan ulkoisessa tarkastuksessa, haastateltava 2 kommentoi.

Haastateltava 2 kertoi, että ei itse suorita vainajalle ulkoista tarkastusta, mikäli vainaja on kovin julkisella paikalla tai jos vainajan ympäriltä ei ole mahdollista järkevästi saada surevia omaisia sivumpaan.

Molemmat haastateltavat kertoivat, että tapahtumapaikalla tulee toimia erityisen hienotunteisesti tapauksesta riippumatta. Hienotunteisuus ja arvostuksen osoitus vainajaa kohtaan koettiin tärkeäksi. Haastateltavat kertoivat, että erityisesti kuoleman keikoilla poliisiin tulee pyrkiä antamaan erityisen asiallinen kuva toiminnastaan ja käytöksestään.

Tyypillisin kuolema Suomessa on molempien haastateltavien mielestä helposti kuvailtavissa lyhyesti kolmella sanalla: iäkäs, vanhus, kotona.

Kun kysyin haastateltavilta, miten he parantaisivat kuolemansyyntutkintaa, molemmat vastasivat heti, että opinnäytetyöni produkti Vainaja Checklist voisi olla yksi hyvä parannuskeino etenkin vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisen laadun parantamiseen. Tietenkin tämä edellyttäisi sitä, että työni produkti saataisiin laajalti poliisien tietoon ja saataville.

Lisäksi molemmat kehuivat Vainaja Checklistiä kovasti. En osaa itse sanoa johtuiko se mediaseksikkäästä ulkoasusta vaiko aidosti pelkästään sen sisällöstä. Ehkä kuitenkin molemmista! Olen kuitenkin melko varma siitä, että produktini sisälsi juuri niitä oikeita asioita.

Haastattelut sujuivat rennoissa merkeissä puhelimitse. Olen tyytyväinen haastattelujen lopputulokseen, sillä niistä sain varmuutta kirjallisen aineistoni luotettavuuden tueksi. Lounais-Suomen poliisit vastasivat kysymyksiini melko yhteneväisesti jokaisen kysymyksen kohdalla. Heillä oli samanlaisia ajatuksia ja se varmasti johtui myös siitä, että he työskentelevät samalla poliisilaitoksella. Haastatteluista kerätyt opit ja kokemukset vastasivat hyvin kirjallista aineistoani, jota olin jo hankkinut ennen haastattelujen suorittamista.

Haastateltavilta kysyttäessä haastateltavat vastasivat kysymyksiin luontevasti ja itsevarmasti. Lyhyesti sanottuna he pitivät tärkeimpinä asioina vainajan ulkoisessa tarkastuksessa järjestelmällisyyttä sekä hienotunteisuutta. Haastatteluiden avulla ymmärsin itsekkin, että vainajan kanssa toimiminen on paljon muutakin, kuin teknistä toimenpiteen suorittamista. Samalla kun poliisi suorittaa ulkoista tarkastusta tulee ajatella myös hienotunteisuutta jokaisessa liikkeessä. Täytyy muistaa, että joku päivä sinä itse saatat olla tämän toimenpiteen kohteena.

9.2 Yhteenveto Leppilahden haastattelusta

Leppilahti vastasi todella kattavasti ja asiantuntevasti esittämiini kysymyksiin. Leppilahden kysymykset opinnäytetyöni liitteenä 2.

Kysyin Leppilahdelta miten hänen mielestään poliisit suoriutuvat vainajan ulkoisesta tarkastuksesta yleisesti? Tarkoitus oli selvittää mitkä ovat poliisin toimien hyviä asioita ja mitkä kehittämiskohteita. Leppilahti vastasi, että poliisit suoriutuvat vaihtelevasti vainajan ulkoisista tarkastuksista ja tämä on yksi suuri haaste asiassa, vaikka perusasiat ovat kuitenkin poliisilla hyvin hallussa.

Leppilahti antoi hyvää palautetta erityisesti sellaisista poliisin suorittamista vainajan tutkinnoista, jossa tunnistetaan kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät tarpeet, tiedetään mitä ollaan tekemässä ja mitä varten sekä tehdään toimet kattavasti ja huolellisesti.

Ongelmakohdat johtuvat siitä, että vainajatehtävällä käy usein valvonta -ja hälytyssektorin peruspartio. Poliisin tehtäviä on miljoona ja vainajatehtäviä on noin 10 000 vuodessa. Tämä tarkoittaa, että noin 1% poliisin tehtävistä on vainajatehtäviä, jolloin kyseinen tehtävä osuu turhan harvaan samalle partiolle, jotta partio muistaisi ja osaisi hoitaa tilanteen ammattimaisella rutiinilla. Toimintaa tulisi tukea jatkuvalla osaamisen ylläpitämisellä. Tämä on haastavaa, koska poliisin perustyö on niin valtavan monialaosaamista, Leppilahti kuvailee. Leppilahti ei näe pääasiassa ongelmien johtuvan yksittäisistä poliisimiehistä, vaan näkee tilanteen laajemmin organisaation ongelmana.

Leppilahti kertoo, että minun laatima tarkastuslista on yksi hyvä vainajatehtävien hoitamista tukeva apuväline.

”On myös hyväksyttävä se, että kaikki eivät suoriudu hyvin vainajien ja ylipäätään kuoleman kanssa työskentelystä. Niin kauan, kun meidän resurssitilanne ei mahdollista riittävästi tilannetta, jossa voimme ohjata tehtävät oikeille ”roolipelaajille”, vaan jokaisen pitää kyetä hoitamaan se mitä eteen tulee, tilanne säilyy haastavana.”

Kysyin Leppilahdelta myös uudesta lakimuutoksesta, jonka tarkoitus olisi muuttaa kuolemansyyntutkinnan lainsäädäntöä käytännönläheisemmäksi. Leppilahti kertoi, että uutta kuolemansyyn selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä on yritetty kokonaisuudistaa jo kymmenen vuoden ajan. Viimeisin syy uudistuksen pitkittymiseen on ollut SOTE-muutos, joka ei ole toteutunut suunnitellusti.

Leppilahti kertoi, että lakia yritetään muuttaa koko ajan. Ainakin poliisin osalta merkittävin muutos tulisi olemaan se, että oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen, eli erilaiset indikaatiot määriteltäisiin uudelleen. Tämä tarkoittaisi nykyisen laki kuolemansyyn selvittämisestä 7 §:n sisällön uudistamista. Leppilahti kertoi myös, että kuoleman ”havainnointi” tulisi uutena asiana lakiin ja se myös määriteltäisiin erikseen. Kuitenkin myös jatkossa vain lääkäri voi todeta kuoleman. Laissa säädettäisiin myös selkeämmin vainajan käsittelyä koskevat asiat ja ulkomailla tapahtuneisiin kuolemiin liittyvät asiat.

”Tulevaisuudessa siis toteaminen säädettäisiin laissa asetuksen sijaan, mikä on perustuslaillinen ja lakitekninen asia. Tämä on se varsinainen muutos toteamiseen.”

Leppilahti kertoi, että lakiesityksen mukaan lääkärin ohjaama sairaanhoitaja voisi havainnoida kuoleman ennalta odotetuissa kuolemantapauksissa. Tämä koskisi esimerkiksi hoitolaitoksia, joissa on hoidettavana saattohoitovaiheessa olevia potilaita. Tämän havainnoinnin jälkeen vainaja voitaisiin siirtää kylmäsäilytykseen ja lääkäri toteaisi kuoleman myöhemmin, ehkä jopa useamman päivän jälkeen, Leppilahti toteaa.

Poliisin kohdalla uutena asiana olisi myös mahdollisuus havainnoida kuolema, joka oikeuttaisi siihen, että poliisi voisi määrätä vainajan siirrettäväksi kylmäsäilytykseen, jossa lääkäri kävisi sitten toteamassa kuoleman. Tilanteet koskisivat tapauksia, joissa kuolema on ilmeinen, eli joissa ruumiin sekundaariset kuolemanmerkit olisivat selkeästi havaittavissa. Leppilahti painottaa lopuksi, että muutokset olisivat todellakin tervetulleita.

Haastattelussa Leppilahti oli kertonut myös poliisin ja oikeuslääkärin yhteistyöstä. Hän kuvaili, että yhteistyö poliisin ja oikeuslääkärin välillä toimii koko ajan paremmin.

”Oikeuslääkäri on poliisin tärkein asiantuntija kuolemansyyntutkinnassa.”

Leppilahti korostaa, että poliisissa tuntuu olevan jossain määrin epätietoisuutta tai väärää käsitystä siitä kuka tekee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntutkinnan. Osa poliiseista saattaa ajatella, että tutkinnan tekee oikeuslääkäri. Tämä ei pidä paikkansa. Tutkinnan tekee aina poliisi. Poliisi päättää tutkinnan aloittamisesta, johtaa tutkintaa sekä suorittaa tutkinnan lopettamistoimet. Oikeuslääkäri on vain poliisin käyttämä asiantuntija tutkinnassa.

Leppilahti kertoo, että tärkein vaihe yhteistyössä on kuolemansyyntutkimuksen selvitystavasta päättämisen vaihe, jossa poliisi konsultoi keskenään oikeuslääkäriä ja mahdollisesti myös hoitavan lääkärin kanssa. Tarkoitus on saada päätös siitä, kuka hoitaa kuolemansyyntutkimuksen selvittämisen. Tätä päätöstä tehdessä poliisin tapahtumapaikalla suorittama vainajan ulkoinen tarkastus sekä olosuhteiden havainnointi ovat erittäin hyödyllistä tietoa.

”Kehittämistarve liittyykin eniten juuri tähän yhteydenpidon kehittämiseen kuolemansyyntutkimuksen eri vaiheissa.”

Aina kun poliisi määrää oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen, yhteistyö on tärkeää, koska täytyy selvittää, onko avaus ylipäättään tarpeellinen. Oikeuslääkärillä täytyy olla tätä päätöstä varten myös mahdollisimman kattavat tiedot kuoleman olosuhteista sekä vainajasta. Avauslöydöksiä on pystyttävä kunnolla vertaamaan esitietoihin, Leppilahti korostaa.

Leppilahti kommentoi myös kattavasti minun opinnäytetyöni produktia ja sain siihen paljon kehittämisajatuksia sekä ideoita. Olen muokannut sekä kehittänyt produktiani Leppilahden kommentteja huomioiden. Leppilahti kertoi, että opinnäytetyöni produkti on ehdottomasti hyödyllinen ja, että tällaiset tukidokumentit tulee pitää ehdottomasti mahdollisimman yksinkertaisina.

10 OPINNÄYTETYÖSTÄ

10.1 Itsearviointi

Tässä kappaleessa arvioin ammatillisen osaamiseni kehittymistä opinnäytetyöprosessin ajalta. Tarkoitukseni oli heti alusta alkaen tehdä toiminnallinen opinnäytetyö. Sain ensimmäisessä opinnäytetyö seminaarissa uutta hyödyllistä tietoa opinnäytetyön tekemisestä ja näin opinnäytetyöni kirjallinen osuus alkoi saada materiaalia. Työskentelyni opinnäytetyön parissa oli kiivasta. Aluksi oli vaikea päästä alkuun työn tekemisessä, vaikka aihe oli ollut selvillä jo kohtuullisen kauan.

Aloitin produktin työstämisen jo hyvissä ajoin loppukesän ja alkusyksyn paikkeilla, vuonna 2019. Tein produktistani jo tuolloin testiversion, koska halusin tuolloin hyödyntää tulevia kokemuksia opinnäytetyössäni, harjoittelujaksoni kuolemansyöntutkinnallisissa työtehtävissä. Työharjoitteluni lähenei loppua ja aloin kirjoitella varsinaista kirjallista osuutta. Samalla myös produktini kehittyi jatkuvasti eteenpäin. Aloitin etsimällä tietoa aiheesta ja tutustumalla syvemmin kuolemansyöntutkinnallisiin asioihin ja termeihin. Kun aihe oli mielenkiintoinen, oli siitä kohtuullisen helppoa kirjoitella. Opinnäytetyöseminaareissa saatu palaute antoi lopulliset suuntaviivat työlleni.

Haasteita työn tekemisessä oli aiheen rajauksen hallinnassa pitäminen ja erityisesti haastattelujen järjestäminen sekä sopiminen. Haastattelujen sopimiseen vaikutti Covid-19-viruksen aiheuttama epidemia. Lopulta ainoaksi järkeväksi vaihtoehdoksi jäi haastattelujen järjestäminen puhelimen ja sähköpostin välityksellä.

Aiheeni kuolemansyöntutkinnan ympärillä on todella laaja. Koin kuitenkin onnistuneeni aiheessa pysymisessä, sillä työni keskittyy enimmäkseen vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemiseen ja tapahtumapaikalla toimimiseen. Toki työssäni oli pakko käsitellä myös kuolemansyöntutkinnallisia asioita, koska näin lukija ymmärtää paremmin miksi tehdään tiettyjä asioita missäkin järjestyksessä ja mihin kaikki perustuu.

Vaikka opinnäytetyöni tuotos on pitkälti suunniteltu omien kokemuksieni ja työkavereideni kehitysajatusten mukaan, on mukaan saatu integroitua kovaa faktatietoa kirjallisten lähteiden lisäksi haastatteluissa ilmenneistä asioista.

Olen työskennellyt ahkerasti opinnäytetyöni parissa ja nähnyt paljon vaivaa aineiston kasauttamiseen sekä työni produktin suunnittelemiseen ja viimeistelemiseen. Mielestäni olen ansainnut arvosanaksi opinnäytetyöstäni 4. Poliisiammattikorkeakoulun Amk-tasoiset opinnäytetyöt arvioidaan numerolla ja arvosana voi vaihdella 1-5 välillä. Työ oli minun ensimmäinen laajempi kirjallinen työ.

Lopulta opinnäytetyöni produktiksi syntyi valmiiksi viimeistelty yhden sivun mittainen tukidokumentti; Vainaja Checklist. Olen itse kovin tyytyväinen sen lopputulokseen, sillä se soveltuu hyvin kaikkien poliisien käytettäväksi. Produktin lopputulos on hiottu timantti.

10.2 Julkisuus

Opinnäytetyöni tulee olemaan julkinen. Se julkaistaan Theseus -palvelussa, johon tallennetaan muitakin poliisiammattikorkeakoulussa tehtyjä opinnäytetöitä. Opinnäytetyössäni ei ilmene sellaisia asioita, joiden vuoksi opinnäytetyöni pitäisi jollakin tavalla salata. Luottamusta rakennetaan avoimessa vuorovaikutuksessa. (Heinämäki 2015, 74). Tämän takia Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat lähtökohtaisesti aina julkisia, ellei niissä esiinny salassa pidettäviä seikkoja. Esimerkiksi Kimmo K. Kiiskin julkaisema kirja vuodelta 2009 ”Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa” on täysin julkisesti kenen tahansa luettavissa, eikä opinnäytetyössäni ilmene sen salassapidettävämpiä asioita, kuin tässä kirjassakaan.

Lounais-Suomen poliisien haastatteluissa ei kerrota haastateltujen poliisien nimiä, heidän toiveidensa mukaisesti. Poliisihallituksen poliisitarkastaja Antti Leppilähti antoi erikseen luvan hänen nimensä käyttöön tässä opinnäytetyössä.

10.3 Lähdekritiikki

Lähdeaineistoa valitessa huomasin pohtivani haastattelujen sekä aineiston luotettavuutta. Mietin myös paljon sitä, että olisivatko lähteeni varmasti tarpeeksi uusia ja luotettavia. Tavoitteeni lähteiden suhteen olivat selkeät. Tiedon tuli perustua uusimpaan mahdolliseen tutkittuun tietoon.

Aiheestani oli kohtuullisen helppoa löytää tietoa, mutta luotettavaa uusinta tutkittua tietoa oli kohtuullisen vaikea löytää. Yksi luotettavimmista kirjallisista lähteistäni olikin Kimmo

K. Kiiskin kirja Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa. Kirja kertoi hyvin asiaa yleisesti kuolemansyöntutkinnasta sekä myös vähän itse vainajan ulkoisesta tarkastuksestaakin. Käytin lähteinä myös erilaisia poliisin omia sisäisiä ohjeistuksia, joita eri poliisilaitokset ovat ottaneet käyttöön kuolemansyöntutkintaan liittyen. Poliisin sisäisiä ohjeistuksia en voinut avata opinnäytetyössäni sen enempää, koska ne ovat salassapidettäviä asiakirjoja.

Aiheestani löytyi myös ajankohtaista tietoa eri internetsivuilta. Yksi luotettavimmista internet-lähteistäni olikin Terveyden ja hyvinvointilaitoksen (THL) nettisivut. THL:n sivuilla julkaistu tieto perustuu aina uusimpaan tutkittuun tietoon. Itse vainajan ulkoisesta tarkastuksesta ei ollut kovinkaan helppoa löytää tietoa. Tämän takia haastattelut olivat todella hyödyllinen tapa saada tietoperustaa opinnäytetyöhöni.

Haastateltavien valinnassa oli jo alusta alkaen kiinnitetty huomiota siihen, ketä on järkevää haastatella. Poliisihallituksen poliisitarkastaja Antti Leppilahden haastattelu oli kaikista hyödyllisin, sillä hän vaivautui kommentoimaan yksityiskohtaisesti myös opinnäytetyöni produktia. Näin produktista saatiin toimiva ja siisti kokonaisuus.

Kaikki kirjallisten lähteiden sisältö ja internetistä löytyvä aineisto vastasi todella hyvin haastatteluista saatuja tuloksia. Tämä antoi minulle luotettavan mielen siitä, että opinnäytetyöni tiedon luotettavuutta voidaan pitää hyvänä.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

Goebeler, Sirkka, Riitta, Kauppila, 2018. Kuoleman toteaminen ja omaisten kohtaaminen, 5. Oikeustieteelliset näkökohdat.

Heinämäki, Anna-Kaisa, 2015. Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki, Ennalta estäminen kuuluu poliisitoiminnan ytimeen.

Kiiski, Kimmo, 2009. Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa.

Poliisin sisäinen ohjeistus, (2020/2013/4591).

Poliisin sisäinen ohjeistus, (POL-2017-8012).

Poliisin sisäinen ohjeistus, (POL-2018-9893).

Rautaheimo, Juha, Hermo, 2019. Murharyhmän mies.

Walter, Nienstedt, Osmo, Hänninen, Antti, Arstila & Björkqvist, 2001. Ihmisen fysiologia ja anatomia.

Vilkkä Hanna & Airaksinen Tiina, 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Internet-lähteet:

Asetus kuolemansyyn selvittämisestä 10 §. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730948>. Luettu: 27.4.2020.

Crista Granroth, 2017. Onks se ihan varmaan kuollu? Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/136174/ON_Granroth.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 28.4.2020.

Erve (Erillisverkot), 2019. Drone on poliisille korvaamaton työkalu. Luettavissa: <https://erveuutiset.erillisverkot.fi/drone-on-poliisille-korvaamaton-tyokalu/>. Luettu: 17.4.2020.

Findikaattori.fi - Itsemurhan tehneiden määrä vuosina 1921-2018. (Kuva sivulla 18). Luettavissa: <https://findikaattori.fi/fi/10>. Luettu: 16.4.2020.

Iltalehti, Uutiset, 2018. Anni Törnin ruumis oli maastossa kätkettynä viikon - IL Kysyi oikeuslääkäriltä: Kauanko mahdollisen väkivallan jäljet säilyvät näillä keleillä? Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201807282201101693>. Luettu: 27.4.2020.

Juvonen Tommi, 2018. 3D- laserskannaus poliisin avuksi rikospaikkojen dokumentaatioon, Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155050/ONTommiJuvonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu: 26.4.2020.

Järvinen Sanna, 2018. Miksi meidän tuonne pitää mennä, tuohan on joku vanhainkoti. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/150557/ON_Jarvinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 28.4.2020.

Kiviniemi Markus, 2013. Liikunta -ja elämysleiri Uudenkoiviston vastaanottokodin lapsille, Sosiaalialan koulutusohjelma. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65506/kiviniemi_markus.pdf.pdf?sequence=1. Luettu: 17.4.2020.

Laitinen Riikka, Haukilahti Riitta-Liisa, Goebeler Sirkka & Kauppila Riitta, 2012. Kuoleman toteaminen ja vainajien säilytyskäytännöt, Kysely Suomen terveydenhuollon toimintayksiköihin sekä vammais- ja vanhustenhuoltolaitoksiin. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110775/URN_ISBN_978-952-302-019-1.pdf?sequence=1. Luettu: 5.5.2020.

Laki kuolemansyyn selvittämisestä 7, 8, 14 §, 1.6.1973/459. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730459>. Luettu: 27.4.2020.

Luopajarvi Mikke & Laine Niklas, 2019. Mobiilikäyttöinen kenttäjärjestelmä. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/261775/LaineLuopaj%C3%A4rvi-ONty%C3%B6.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu: 7.5.2020.

Pitkänen Manu, 2019. Vuosien odotus päättyy – Google esitteli uudet Glass-älylasit. Luettavissa: <https://fin.afterdawn.com/uutiset/artikkeli.cfm/2019/05/21/vuosien-odotus-paattyy-google-esitteli-uudet-glass-alylasit>. Luettu: 28.4.2020.

Poliisilaki 6 luku, Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L6>. Luettu: 23.4.2020.

Rikoksantorjunta.fi, 2018. Henkirikokset. Luettavissa: <https://rikoksantorjunta.fi/henkirikokset>. Luettu: 19.4.2020.

Rikoslaki 21 luku, Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>. Luettu: 23.4.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta, 27/2004. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040027>. Luettu: 27.4.2020.

Suomen virallinen tilasto: Tilastokeskus.fi (verkkajulkaisu). Huhtikuu 2020. Kuolemansyytilasto, 2018. Luettavissa: <http://www.stat.fi/til/ksyyt/index.html>. Luettu: 17.4.2020.

Suomen virallinen tilasto: Tilastokeskus.fi (verkkajulkaisu). Joulukuu 2019. Kuolemansyyden rakenne, 2018. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/ksyyt/2017/ksyyt_2017_2018-12-17_kat_006_fi.html. Luettu: 18.4.2020.

Suomen virallinen tilasto: Tilastokeskus.fi (verkkajulkaisu). Toukokuu 2020. Kuolemansyyt. Luettavissa: <https://www.stat.fi/til/ksyyt/kas.html>. Luettu: 4.5.2020.

Terhokoti, Luonnollinen kuolema. Luettavissa: <https://www.terho.fi/Blogi/43?sivu=5>. Luettu: 24.4.2020.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Itsemurhan ehkäisyn yleiset ohjeet, 2013. Luettavissa: <https://thl.fi/documents/974282/1449788/Itsemurhan+ehk%C3%A4isyn+yleiset+ohjeet.pdf/341f5970-e1da-4d2b-859b-6e14b129f253>. Luettu: 23.4.2020.

Theseus.fi, Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut netissä. Luettavissa:

<https://www.theseus.fi/>. Luettu: 8.5.2020.

Tiede-lehti, Mistä johtuu kuolonkankeus, 2002. Luettavissa: https://www.tiede.fi/artikkeli/kysy/mista_johtuu_kuolonkankeus. Luettu: 25.4.2020.

Tuovi - Sisäinen turvallisuuden portaali, 2018. Luettavissa: <https://sisainturvallisuus.fi/tapaturmat-ja-onnettomuudet>. Luettu: 4.5.2020.

US police deploy 3D scanner to capture accidents and crime scenes, 2014. Luettavissa: <https://www.3ders.org/articles/20140124-us-police-deploy-3d-laser-scanner-to-capture-crime-scenes.html>. Luettu: 29.4.2020.

Valvira, Kuoleman toteaminen, 2019. Luettavissa: https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/kuoleman_toteaminen. Luettu: 25.4.2020.

Henkilölähteet:

Lounais-Suomen poliisien puhelinhaastattelut, Haastateltu 27.04.2020 ja 29.04.2020.

Poliisitarkastaja Antti Leppilahden haastattelu, Haastateltu sähköpostitse 28.04.2020.

LIITTEET

Liite 1: Kysymysrunko Lounais-Suomen poliisien haastatteluihin.

Liite 2: Poliisitarkastaja Antti Leppilahdelle esitetyt kysymykset.

Liite 3: Vainaja Checklist.

Liite 1, Kysymysrunko Lounais-Suomen poliisien haastatteluihin

Kysymysrunko Lounais-Suomen poliisien haastatteluihin:

1. Mikä on työnkuvanne? Kauanko olet toiminut työtehtävässasi?
2. Mikä on vainajan ulkoisessa tarkastuksessa mielestäsi tärkeintä?
3. Mitkä ovat tärkeimmät asiat, joita poliisiin tulee huomioida tapahtumapaikalla?
4. Onko poliisien toiminnassa eroavaisuuksia vainajan ulkoisen tarkastusten tekemisessä?
5. Jos poliisi ei suorita vainajalle ulkoista tarkastusta tapahtumapaikalla, niin mitkä ovat yleisimmät syyt siihen?
6. Millainen on tyypillisin kuolema Suomessa?
7. Miten parantaisit kuolemansyyntutkintaa?
8. Sähköpostin liitetiedostossa on opinnäytetyöni yksisivuinen produkti, jonka tarkoituksena on auttaa poliisin toimintaa vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisessä. Mielenpitoita tuotoksestani? Kehittämisaatuksia?
9. Muuta lisättävää tai kommentoitavaa?

Liite 2, Poliisitarkastaja Antti Leppilahdelle esitetyt kysymykset:

Poliisitarkastaja Antti Leppilahdelle esitetyt kysymykset:

1. Mikä on nimenne ja työnkuva? Kauanko olet toiminut työtehtävissäsi?
2. Miten poliisit mielestäsi suoriutuvat vainajan ulkoisesta tarkastuksesta yleisesti? Hyvät asiat sekä kehittämisajatuksia?
3. Olen kuullut, että on tulossa uusi lakimuutos kuolemansyöntutkintaan liittyen; Miten tämä laki tulee muuttumaan?
4. Miten oikeuslääkärin ja poliisin yhteistyö toimii mielestäsi nyt? Onko siinä parannettavaa?
5. Tuleeko kuoleman toteamiseen muutoksia? Jos tulee niin millaisia muutoksia?
6. Toisessa liitetiedostossa on opinnäytetyöni yksisivuinen tuotos, jonka tarkoituksena on auttaa poliisin toimintaa vainajan ulkoisen tarkastuksen tekemisessä. Mielipiteitä tuotoksestani? Kehittämisajatuksia?
7. Muuta lisättävää tai kommentoitavaa?

VAINAJA CHECKLIST

© Mikko Kivistö, Poliisiammattikorkeakoulu, 2020

VAINAJASTA:

TAPAHTUMAPAIKALLA:

- Vainajan valokuvaaminen kauttaaltaan
- Millainen vainajan löytöasento, Missä, Miten hän on?
- Kuolonkankeus kokeilu, Murrettavissa, Mistä?
- Vainajan vaatetus, Millä tavalla vaatteet päällä?
- Jäähtyminen, Onko lämmin, Mistä?
- Vainajan riisutus
- Lautumat, Väri?, Vastaavatko asentoa? Poispainettavissa?
- Ulkoisia vammoja, Kuolemaan liittyviä vai ei? Missä kohtaa?
- Mätänemistä, Paljonko, Mistä?

- Kellonaika, Paikka ja Osoite
- Vainajan, Löytäjän ja Omaisten tiedot
- Tapahtumapaikan valokuvaaminen
- Löytöpaikan havainnointi: Postit, Roskis, Jääkaappi yms.
- Kuolema: Luonnollinen, Itsemurha, Tapaturma, Rikos?
- Tapahtumapaikalla jälkiä: Kamppailu- tai Kaatumisjäljet?
- Liittyykö tapahtumaan mahdollisesti: Alkoholi, Huumeet?
- Vainajan mahdollisesti jättämät viestit?
- Lääkitys, Sairaudet ja Hoitosuhteet?
- Vainajan omaisuudesta huolehtiminen
- Vainajan siirtäminen, Siirtäjä ja Siirtopaikka
- Kuolinviestin vieminen

TAULUKKO RUUMIIN MUUTOSTEN KEHITYMISVAIHEISTA NORMAALEISSA OLOSUHTEISSA:

POIS PAINETTAVISSA		VAIhtelevaa				EI POISpainettavissa				LAUTUMAT
ALKAA		TÄYSIN KEHITTYNYT				ALKAA HÄVITÄ		POISSA		KUOLONKANKEUS
						ALKAA		KEHITTYY ENTISESTÄÄN		MÄTÄNEMINEN
2H	4H	6H	8H	10H	12H	20H	48H (2vrk)		96H (4vrk)	

KUOLEMAN HAVAINNOINTI:

VOI OLLA PELASTETTAVISSA:

Primaariset / Ensisijaiset kuolemanmerkit:
 Ei hengitä
 Sydän ei lyö
 Kudosjänteys heikentynyt
 Lihaksisto veltto
 Tunnottomuus
 Heijasteiden sammuminen

EI PELASTETTAVISSA:

Sekundaariset / Pysyvät kuolemanmerkit:
 Lautumat
 Kuolonkankeus
 Jäähtyminen
 Kuivuminen
 Mätäneminen